

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ויגש תשפ"ב

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ויגש אליו יהודה (מד, יח)

המפרשים עומדים על כך שיהודה הקדים לומר שלא יחר אפו של יוסף קודם דבריו, וכשמתבוננים בכל אריכות דבריו לא מוצאים אלא חזרה וסיפור השלשלות הדברים, ומה רצה יהודה בכל דבריו?

והנה לכשנתבונן במצבו של יהודה באותו הזמן, נראה שהיה במצב קשה עד למאוד, שהרי הוא ערב את הנער בעולם הזה ובעולם הבא, וכפי הנראה להם, הרי כעת נתפס בנימין, והם בעצמם התחייבו שמי שיתפס אצלו הגביע, שוב ימות. והאיך יושעו מצרה זו.

מבאר בזה ב'שפת אמת', שיהודה לימדנו כאן יסוד גדול לכל מי שנמצא בצר ובמצוק, במצב של 'הסתרת פנים'. שהעצה היחידה במצב כזה, הוא, להעמיק בהכרתו ולברר בנפשו שבכל מצב, חמור כמה שיהיה, יש את רצון השי"ת, ממש בכל מה שקורה בכל רגע ורגע. וכל הצער הוא רק חיצוני, אבל בפנימיות מוסתר הטוב, ועל ידי זה יצא מיגון ואנחה לפדות ולרווח והצלה.

ודבר זה נרמז כאן בפסוק, שהנה, יהודה הוא מלשון 'הודאה', והשם 'יהודה' מרמז על כל איש מיישראל, ולכן נקראו 'יהודים' על שם שמודין להשי"ת על כל דבר קטן וגדול, שיודעין שהכל ממנו ית'. ורק ע"י שמודיים על כל דבר, עי"ז יכולין ליגש ולהתפלל על כל מצב שהוא. וזהו 'ויגש אליו' - להשי"ת. 'יהודה' - דהיינו בבחינת הודאה להשי"ת על אף ההסתרה פנים, ומה אמר ומה ביקש? הוא לא חידש כלום! הוא רק חזר על כל השתלשלות העניינים, אבל בהכרה גמורה שהכל לטובה ולברכה ולקבל את רצון השי"ת בשמחה. ואז אכן זכה ל'ולא יכול להתאפק יוסף' שנתגלה כל ההסתרה וראו את הטוב בגילוי השלם.

על פי יסוד זה של השפ"א אפשר לבאר בפסוק בתהילים (צב, יד) "שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו". דהנה ידוע ששם הוי"ה מורה על רחמים, ושם אלוקים מורה על דינים. כשנרצה להמשיל דבר פנימי מול דבר חיצוני, יש לנו שתי דוגמאות: א. כל צמח ופרח גלוי יש לו שורש שתול ומוטמן באדמה. ב. בית הוא מקום סגור ומכוסה מפני הרואה, ואילו חצר הוא דבר גלוי וחשוף לעין כל.

בא דוד המלך ואומר לנו בתהילים 'שתולים' - דבר מוסתר כשתיל. 'בבית' דבר מוסתר כמו בית - הוי"ה. שהרחמים הם מוסתרים כשתיל וכבית. וזה במצב של 'בחצרות' - כשנראה לעין כל כחצר שגלוי 'אלוקינו' - מצב של דינים, 'יפריחו' גם כשהדינים הם פורחים ונראים לעין כל. גם במצב שנראה כאילו מידת הדין שולטת כחצר וכפרח, גם אז מוטמן בזה כמו שתיל וכמו בית - שם הוי"ה שמרמז על רחמים וחסדים.

ועל זה מקדים דוד המלך ואומר "להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות" שגם במצב של 'לילה' יש להתבונן באמונה המוחלטת בהקב"ה, ועי"ז יתהפך לרחמים.

וכמו שאמר להם יוסף ועתה אל תעצבו וכו' כי למחיה שלחני וגו' שהכל היה לטובה.

בספ"ק קדושת לוי כתב לתרץ שיהודה רצה לעורר את נקודת הרחמנות אצל יוסף לפי דברי חז"ל שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. ומובן שכשמודים עם מתורגמנים ומליצים א"א לעורר את נקודת הרחמנות, שכן שפת הלב מובנת רק כאשר הדברים יוצאים מן הלב אל הלב, ויהודה אכן לא חידש כלום זולת מה שדיבר אליו בצורה ישירה ובלתי אמצעית.

ב'בית הלוי' תירץ, במהלך דומה, שיהודה חשש שהמליץ בינותם אמר ליוסף דברים לא נכונים משמם, שהרי לא מובן מדוע יש לחושדם כמרגלים ורצה לדבר ישירות בכדי שיוסף יבין.

ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, שלכן אמר "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני", דהיינו באופן בלתי אמצעי, וזהו ג"כ כוונת אומרם "כי כמוך כפרעה", כהתנצלות שמדבר אליו בלתי אמצעי, ואיך יבין יוסף? אלא שוודאי כמו שפרעה שהוא מלך חייב לדעת את כל השפות כך גם יוסף מוכרח שידוע לשון הקודש ובוודאי יבין את דבריו הנאמרים בלש"ק.

(ציוני תורה)

אל תרגזו בדרך (מה, כד)

בספר החיים מביא הלצה נאה, למה לא אמר יעקב כשהלכו למצרים אל תרגזו, אל תעסקו בדבר הלכה. כי אם אין קמח אין תורה, שדאגת הפרנסה מבטלת עסק והרהור התורה, וכשהלכו למצרים בשביל חסרון קמח ומח" ידע אביהם שלא יעסקו בדבר הלכה, אבל כשנשארו בחזרתם ממצרים בר ולחם וכל טוב הוצרך יוסף לזרום שלא יעסקו בדבר הלכה.

ובמה שכתב רש"י, שלא תעסקו בדבר הלכה וירגז עליכם הדרך. נ"ל לפרש, דאמרו חז"ל [ברכות לא]. אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו, כי כל הדרכים בחזקת סכנה ותורה מגינה ומצילה, אלא נגד זה יש לחוש פן תגוף באבן רגלו וירגז עליו הדרך, לכן טוב שידבר בדבר הלכה עם חבירו בשעת פטירתו ממנו, והוא, חבירו שאינו הולך בדרך, מעיין בו ויזכור על ידו בדבר הלכה זו, ויהיה לו להולך זכות תורה בדרך ע"י מה שחבירו לומד כעת על ידו. ונ"ל שלכן אמרו מתוך דבר הלכה, תוך היינו באמצעות הדבר, שיאמר לו קושיא שצריכה ישוב ויהרהר חבירו בו אחר פטירתו ממנו לישיבה, והיינו מתוך דבר הלכה דייקא וזכרהו.

(ע"פ כתב סופר)

ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אלהים וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחיו רוח יעקב אביהם: (מה, כו כז) מדוע כאשר אמרו לו "עוד יוסף חי" לא האמינם, ורק העגלות ששלח יוסף להביאו החיו את רוחו?

בספר חזון ישעיהו פרש זאת בדרך משל: היה יהודי בפולין שבנו נמשך להשכלה. יום אחד הודיע לאביו כי החליט לנסוע לברלין ללמוד באוניברסיטה המקומית. אביו הצטער צער רב, ונסה להניא את בנו מכוונתו. הוא תאר בפניו את הסכנות הרוחניות שיאלץ להתמודד עמהן, ומי יודע אם יעלה הדבר בידו. אך הבן היה נחוש בדעתו וכל ההפצרות של האב עלו בתוהו. כדי לשכך את צערו ולהפיג את חששותיו, הבטיחו הבן כי ימשיך לשמור על התורה והמצוות, ולא תפגע רוחניותו במאומה.

זמן קצר לאחר שהגיע הבן לברלין כבר ניכרו בו אותות המקום. אט אט זנח את דרך אבותיו עד אשר נטמע לגמרי במקומו החדש. גילח את זקנו, קצץ את פאותיו ועטה עליו מראה שיתאים לסביבה הנכרית. יום אחד קבל האב מכתב מבנו ובו הודיעו כי בכוונתו לבקר לפני חג הפסח. שמח האב שמחה גדולה. בסתר ליבו צפה לפגוש את בנו פנים אל פנים כדי לתהות על קנקנו ולהיווכח במו עיניו האם נשתמרה צורתו היהודית.

מה עשה הבן? לקראת שובו לבית אביו החל לגדל את זקנו ופאותיו, וכשהגיע מועד הנסיעה כבר השיב לעצמו את מראהו היהודי משכבר הימים. כשראה האב את מראה בנו, שמח בליבו על כך שגם בסביבתו החדשה הוא מקפיד על מראה יהודי.

- "והאם אתה מקפיד גם על אורח חיים יהודי?"

- "בוודאי, באא. אם אני מתהלך ברחובות ברלין בלבוש יהודי, מגודל זקן ופאות, אפשר ללמוד מכך על אורח חיי..."

נחה דעתו של האב, ולאחר חג הפסח נפרד מבנו בלב שלם. כך חזר הדבר על עצמו מידי שנה בשנה. לקראת חג הפסח היה בנו מגדל זקן ופאות, ועם מראהו היהודי היה שב לבית אביו לעשות את הפסח, ולאחריו היה שב לברלין. לימים הוא נשא אשה נכרית וניתק את עצמו לגמרי מעברו.

יום אחד קבל הבן מכתב מאביו: "כל שנה אתה בא לבקר אותי, הפעם אני רוצה לבקר אותך בביתך". התחמק הבן בתואנות שונות. חש האב שמשוהו לא כשורה. מה עשה? עלה על הרכבת הראשונה לברלין, ובהפתעה גמורה הופיע בבית בנו. כשפתחה בעלת הבית הגויה את הדלת. היה בטוח כי זו המשרתת. "היכן בעל הבית?" שאל. כשהופיע בנו למולו חשכו עיניו, והוא נפל מתעלף ארצה.

הנמשל: יעקב אבינו לא ידע משלום בנו וחשש לחייו. ועוד יותר חשש למצבו הרוחני, אמרו לו בניו: "עוד יוסף חי", אך הוא מאן להאמין להם. גם

כשהשמיעו בפניו "את כל דברי יוסף" – "סימן מסר להם במה היה עוסק כשפרש ממנו, בפרשת עגלה ערופה" – עדיין נתקשה יעקב להאמין להם. אולי כל אלו סימנים שנועדו לכסות על האמת. אבל כאשר ראה את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, אמר: אם יוסף מוכן שאבוא אני לראותו – אות הוא כי שלום לו, ונשאר בדרגתו הרוחנית, ורק אז "ותחי רוח יעקב".

האדמו"ר בעל האמרי אמת זצ"ל אומר, שהיות ויוסף השתתף בחתונות של כל אחד מהאחים ורק בחתונה של בנימין לא השתתף – לכן נתן לו את הכסף בתור מתנה לחתונה.

הבית ישראל אומר, שאפליה פסולה רק אם מבחינים בה, אבל את הכסף יכול היה יוסף להניח בכיסו של בנימין משאר האחים יבחינו בכך... (יחי ראובן)

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם (מה), (זכ)

פירש"י שנתן לו סימנים במה היה עוסק כשפירש ממנו, פרשת עגלה ערופה. יש להבין למה מסר יוסף דוקא סימן זה, ולא נקט סימנים אחרים? ואפשר לפרש עפ"י מעשה שהיה בוילנא בזמן הגר"א (יש אומרים שהיה זה עם המהר"ל בפראג), באשה עגונה שעזבה בעלה אחר נישואיה, ונעלם מביטו. ולאחר שנים רבות בא אדם ואמר שהוא הבעל שנעל, ונתן סימנים ברורים היכן היתה החתונה ומה היה וכו'. ואמרו זה להגר"א. אמר להם שבשבת יביאוהו לבית הכנסת ושם יאמרו לו שישב במקומו הקבוע שישב פעם. ועשו כדבריו, ולא ידע האיש היכן מקומו. כך נודע שהינו בן-בליעל שרצה לרמות ולשקר. ואמר הגר"א שכל הסימנים שנתן הרמאי אינם ראיה כי יתכן שפגש פעם את הבעל האמיתי ומפיו נודע לו הכל. אבל על דבר שבקדושה, הכין המקום בבית הכנסת, לא נתן דעתו שצריך לברר אצל הבעל, כי הרשע לא יחשוב בעניני קדושה מטבעו.

וזה ששלח יוסף ליעקב סימן מובהק כי יוסף הוא לא רמאי. כי מי שרמאי לא היה נותן את דעתו לברר על תלמודו, היכן למד ובאיזה עניין. ויותר מזה רצה יוסף להראות ליעקב, שבכל השנים עדיין הוא בצדקו, שהרי זכר לשלוח סימן מתלמודו שלמד עם יעקב, ואילו היה רשע לא היתה דעתו על סימנים אלו.

(דרכי מוסר)

ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו: בניו ובני בניו ונתינו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה (מו, ו-ז)

בניו ובני וגו' אחר שאמר בסמוך יעקב וכל זרעו, לא היה צריך לומר פעם ב' בניו ובני וגו': עוד צריך לדעת למה הפסיק בין בניו ובני בניו לבין בנותיו ובנות בניו וכל זרעו בתיבת אתו, ולא הספיק במה שאמר לבסוף הביא אתו מצרימה:

אכן כוונת הכתוב הוא שבא להודיע כי יש הפרש בין בני יעקב בירידתם למצרים, כי יש מהם שבאו ברצונם לקבל גזירת מלך בלב שלם, ויש מהם שהיו חוככים להתעכב מרדת לכור הברזל (מ"א ח נא), וציינם הכתוב מי ומי ההולכים לפרוע שטר חוב הגלות מרצונם, ואמר בניו ובני בניו אתו, פירוש אלו לא הוצרך להביאם הוא אלא הם מעצמם באו אתו בדומה לו, ואח"כ סדר אותם שלא באו מרצונם עד שהוצרך יעקב להורידם בעל כרחם, והוא אומר בנותיו ובנות בניו וכל זרעו, פירוש בני בניו אלו הביא אתו מצרימה, פירוש הוא הביאם, לא לרצונם באו:

וראיתי לתת לב לדבריהם ז"ל (שמו"ר א ח) שאמרו שכל זמן שאחד מיורדי מצרים קיים לא התחיל השעבוד, דכתיב (שמות א ו) וימת יוסף וגו' וכל הדור ההוא, פירוש שירדו מצרים אז התחיל השעבוד, כי אולי שזה היה להם לתשלום קבלת גזירת מלך ברצון, פקע מהם השעבוד, כי סמא דיסורי קבולי ט, והעד הנאמן לזה ג"כ כי יוכבד וסרח בת אשר היו מיורדי מצרים (ב"ר צד ט) ובימיהם היה השעבוד, והטעם הוא לצד שהביאם יעקב ולא מרצונם, ועיין בדברי הזוהר (שמות קצח) בפירוש פסוק אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה':

(אור החיים הק')

ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייר: ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם: (מו, ח ט)

הגאון בעל שאגת אריה נתקבל לענת זקנה, והוא כבן שבעים לרב בעיר מץ. הגיע רבי אריה ליב למץ בשבוע של פרשת "ויגש", ובבואו אל העיר גונב אליו שמועה שיש בין בעלי הבתים שאין דעתם נוחה ממנו, והם מרננים על מינוי זה של רב 'ב' בימים' שכבר הוא ברגלו האחת בעולם האמת. ביום השבת בעמדו לדרוש בבית הכנסת את דרשתו הראשונה, פתח רבי אריה ליב ואמר: בפרשת השבוע אנו מוצאים שבשעה שבא יעקב אבינו למצרים, שאלו פרעה: "כמה ימי שני חייר?", ועל כך השיב לו יעקב: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי", והלא בעצם הדבר מוקשה: ראשית, מה עניין היה לו לפרעה לדעת בן כמה הוא? שנית,

כשהשמיעו בפניו "את כל דברי יוסף" – "סימן מסר להם במה היה עוסק כשפרש ממנו, בפרשת עגלה ערופה" – עדיין נתקשה יעקב להאמין להם. אולי כל אלו סימנים שנועדו לכסות על האמת. אבל כאשר ראה את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, אמר: אם יוסף מוכן שאבוא אני לראותו – אות הוא כי שלום לו, ונשאר בדרגתו הרוחנית, ורק אז "ותחי רוח יעקב".

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה, כג)

וברש"י, מטוב מצרים - מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו.

בענין זה מסופר: הגאון רבי אייזל חריף זצ"ל, רבה של סלונים, דרש בשבת הגדול ושבת תשובה מערכות נפלאות שמקצתן נאספו בספריו "עמק יהושע", "עצת יהושע", "שפת הנחל", אבי הנחל" ועוד. דרשות שהפעימו את הלומדים.

פעם, לאחר הדרשה, פנה אליו חצוף אחד: "תמהני רבי. המשנה אומרת (קנים פ"ג מ"ו) שזקני תורה, כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת עליהם, שנאמר: "בישישים חכמה, וארך ימים תבונה" (איוב יב, יב). ובשנים הקודמות היו דרשותיו של מר משוננות יותר. הכי צד?!" "אה, הסיבה פשוטה", ענה הגאון על אתר. "שהרי באותה משנה נאמר, שזקני עמי הארץ כל זמן שמזקינים דעתם מטרפת עליהם. אין פלא בכך שמשנה לשנה אתם מבינים פחות ופחות את הדרשה..."

(הגדת)

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשר אתנת נשאת בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה, כג)

ברש"י. שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומדרש אגדה גריסין של פול (מ"ה, כ"ג). עיין בספר מטפחת ספרים לדודי זקני הגאון ר' יעקב עמדין ז"ל [ח"ב אות ל"ה] וזה לשונו, י"ל דבר נאה כי רמז לו יוסף כזה שלא יירא מרדת מצרימה ולא יתעכב בארץ כנען, כי אלקים חשבה לטובה שעל ידי כן ינוכה החצי מת"ל שנים שנגזר עליהם גלות, זה ששלח לו יין ישן גימטריא ת"ל, שדעת זקנים נוחה הימנו אברהם ושרה זקנים, שכך אמרו חז"ל [ב"ר מ"ד, כ"א] אברהם בירר לו מלכות כדי להציל לזרעו מדינה של גיהנם:

וגריס ידוע שהוא חצי הפול ונקרא פול המצרי, הוא גזירת נפילה וירידה למצרים שנחלק לחצאין כמו שכתב בפרקי דר' אליעזר שלא ישבו במצרים רק רט"ו שנה, לכן החוב על ישראל לתת מחצית השקל כמו שכתבתי בס"ד בברכות הורי [פלא ח' סימן ו]. וראה כמה מדויקים השמות שקראו לו בחכמה גדולה עקת נפש שהוא עקא ודאי לנפש, אך יש בו נחמה ג"כ על כן קראוהו גם חלוקת נפש, נפש גימטריא ת"ל שנחלק ע"י זה עכ"ל:

(פרדס יוסף)

לכולם נתן לאיש חלפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת (מה, כב)

"אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו זרעו? דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף יותר משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים! אמר רבי בנימין בן יפת: רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא... בלבוש מלכות" (מגילה טז, א).

לכאורה יש להבין מה תשובה היא זו "שעתיד בן לצאת ממנו", סוף סוף השאלה במקומה עומדת: כיצד מפלה יוסף לטובה את בנימין ונותן לו חמש חליפות בה בשעה שנותן ליתר האחים רק חליפה אחת?

הגאון מוילנא זצ"ל מבאר, שהחליפה שנתן יוסף לכל אחד מן האחים היתה יקרה פי חמשה מהחליפה של בנימין. לפי זה, חמש החליפות שנתן יוסף לבנימין היו שוות ערך לחליפה האחת שנתן לכל אחד מהאחים, רק הגמרא שאלה למה שינה אצלו וענתה שרצה לרמוז לו על חמשה לבושי מלכות.

דברי הגאון מדויקים פלאי פלאות בפסוק:

כי הנה החליפות שנתן יוסף לכל האחים כתובות בכתוב מלא: "חליפות", ואילו החליפות שנתן לבנימין כתובות בכתוב חסר - "חלפת". מוכח מכאן שהחליפות של בנימין היו חסרות בהשוואה לחליפות של בנימין.

אלא שעדיין יש להבין מה בנוגע לשלש מאות כסף שנתן יוסף רק לבנימין? הרי שוב מפלה הוא אותו ביחס לשאר האחים?

הבית הלוי זצ"ל הביא את ישוב בנו שבאר, כי גם בכך לא היתה אפליה, שכן שוויו של עבד הוא שלשים כסף, כמבואר בתורה בפרשת משפטים. והנה חז"ל אמרו (גיטין מד, א) כי המוכר עבדו לגוי - קנסוהו שיפדנו מן הקונה עד פי עשרה מדמיו, וזאת משום שהפקיעו מקיום המצוות.

מפני מה השיב לו יעקב על שאלה שלא נשאל כלל? הלא על שאלתו של פרעה "כמה ימי שני חייו" היה לו להשיב: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה" ודי בכך, מה ראה להוסיף ולומר "מעט ורעים היו ימי שני חייו"?

אלא, משראה פרעה שעם בואו של יעקב למצרים נתברכה הארץ, הנילוס עלה והרעב פסק, היה חושש שמא אין עושר זה שמור לו לאורך ימים, ויעקב זקן, לפיכך שאל למספר שנות חייו. אך יעקב ירד לסוף כוונתה של השאלה, ולפיכך השיב "ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה, מעט ורעים היו ימי שני חייו" אני נראה זקן מכפי שאני באמת, בסך הכל אני בן מאה ושלושים שנה, ומעט הוא, "ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי" שהאריכו ימים ממני והיו ימי חייהם מאה ושמונים שנה, ומה שמראה פני זקנים כל כך, זהו משום ש"רעים היו ימי שני חייו" וקפצה עלי הזקנה בלא עת.

והוא הדבר, הוסיף רבי אריה לייב וסיים לגבי עצמי, אין אני זקן כפי שאני נראה בעיניכם, הזקנה קפצה עלי מחמת החיים הקשים שידעתי, שסבלתי דחקות ורדיפות ומחלוקות אין קץ, אבל מבטיח אני לכם שאם ירצה השם עוד אוסיף ואשב על כס הרבנות למעלה מעשרים שנה... וכך היה שהיה שם עוד עשרים שנה.

✪ מאוצרות המגידים ✪

"ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו" (מה, א)

איתא במדרש (ב"ר צג, ד) לא זז יהודה מהשיב ליוסף עד שעמד על ליבו. והיינו שבדבריו עורר יהודה ביוסף את האהבה והגעגועים לאביו, עד כדי כך – שלא יכול יוסף להתאפק, ונתמלאה סאת האהבה הגדולה לבית אביו, ובקברו להטה להבת אש להתודע אל אחיו ברגע זה ולצעוק "אני יוסף" ואינו יכול כבר לעמוד בכוחותיו הטבעיים להמשיך ולהתנכר אל אחיו, נו... שיעצק אני יוסף, לא! עדיין אינו צועק! ומדוע? מפני שהמצרים הנצבים עליו ישמעו, ויתביישו אחיו בדבר, ואינו רוצה לגרום לאחיו בושה מפני המצרים.

והנה כאשר מתבוננים אנו במעשה זה, הרי שזה נורא נוראות! מצד אחד יוסף אינו מסוגל עוד לסבול ולשאת את יסורי האהבה והגעגועים לבית אביו, ומשתוקק הוא בתכלית התשוקה להתודע אל אחיו, וידוע מש"כ בספרים הקדושים, כי אילו היה יוסף מתאפק עוד מעט קט, לא היתה נגזרת גזירת עשרה הרוגי מלכות, ועם כל זאת "לא יכול יוסף להתאפק",

אכן ברגע שרואה שאם יתגלה עתה לאחיו לעיני המצרים, יגרום להם שיתביישו, אזר יוסף חלציו, ונתגבר בגבורת ארי, ונתעלה בכוחות על טבעיים, ומתאפק מלהתגלות לפניהם עד שיצאו כל הנצבים עליו.

והרי יש לנו לדעת שלא היה זה בית הסוהר וכדו' אשר מיד כשמקבלים פקודה לצאת יוצאים, אלא בבית המלכות עסקין ששם נוהגים חוקי וגיוני המלכות, ובוודאי היו יוצאים כל אחד ואחד בנחת ובלאט, מתוך קידה והשתחוויה לעבר המלך, ואילו יוסף יושב וממתין עד שיצאו כולם, וכל זאת לאחר שכבר הוגדשה סאת האהבה בליבו ואינו יכול להתאפק, ואעפ"כ יושב הוא ומתאמץ בשארית כוחותיו ואינו מתגלה עדיין, וכ"ז למה? כדי שלא לבייש את אחיו! בפני מי? בפני כמה ערביים!

והרי דברים אלו נוקבים ויורדים חדרי בטן, עד היכן יש להיזהר בכבוד האדם...

ולא רק זאת שכבש את געגועיו לאביו, אלא עוד הכניס עצמו לסכנה גדולה כדי שלא לבייש את אחיו. השתלשלות הדברים כך היתה: יוסף העלה את חמתם, ואמר להם למה לא ערבתם ליוסף אחיכם כמו שערבתם לבנימין (ב"ר צג, ח) ויהודה עמד על ליבו של יוסף והצליח לעורר את געגועיו לאביו, ומפני כך רצה יוסף להתגלות בפניהם כי לא יכל עוד להתאפק, אבל הוא לא רצה לביישם בפני המצרים, ולכן צוה לכל הנצבים לצאת, ובאותה שעה יכלו אחיו להרוג אותו, שהרי לא ידעו עוד שהוא יוסף אחיהם.

וכך איתא במדרש (צג, ט) ר' חמא בר חנינא אמר, אילו בעטו בו אחד מהם מיד היה מת. ולמה הכניס עצמו לסכנה? הרי אומר משום שנוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו, וכך איתא להדיא בתנחומא (פרק ה) למה אמר יוסף הוציאו כל איש מעלי, אמר יוסף מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים.

הנה למדנו עוצם כוחותיו של מיוסף, שאף לאחר שלא יכול היה יוסף להתאפק מלצעוק "אני יוסף", מפני עוצם האהבה האמיתית לאביו, עם כל זה עוצר עצמו בכוחות על טבעיים כדי שלא לבייש את אחיו, וקורא "הוצאו כל איש מעלי". ולא עוד, אלא שמכניס עצמו בסכנה, כמו שאמר במדרש אילו בעט בו אחד מהם מיד היה מת. ויש לתמוהה לכא' וכי כיצד עשה זאת, והרי במו ידיו היה יכול להחריב את עתיד האומה שיחסר ממניין השטים, ושלא יתגלגל יעקב למצרים וכו' וכו'.

אלא שזהו מיסודות תורתנו הק', ומכח האמת הנצחית שאינה סחר מכר! שאין בונין את עם ישראל על חורבן זולתו! גם אם מדובר בבניין עולם מול בזיון רגעי בפני מצרים שפלים! וכך אומר יוסף בליבו, "מוטב שאהרג ולא

(לב שלום)

ויאמר יוסף... אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו (מה, ג)
מדוע לא הכירו האחים את יוסף עד עכשיו?

ראיתי בספרי מוסר מה שכתב המשגיח רבי גרשון ליבמן מצרפת, והריו היו חסידי סקיוורא ברוסיה, לאחר מכן היה תלמיד הנובירוודוקער, וכתב בספרו 'דגל המוסר' לבאר את הפרשה באופן מחודש.

כל אחד שמתבונן קצת על מעשה דאחי יוסף מתפלא איך לא הבינו האחים שזוהו יוסף, אם היה זוי איקונין דומה לו ליעקב אבינו, הגם שאמרו חז"ל שיצא בלא חתימת זקן, אך אדרבה אם עתה היה לו זקן הרי היה דומה יותר לזוי איקונין של אביו. ואם נאמר שענין זוי איקונין הוא ענין גבוה ולא בגשמיות, כמ"ש השלה"ק ששניהם היו במרכבה זה בשור וזה בכרוב. אך סוף סוף הרי הכירו את אחיהם י"ז שנה, אם לא הכירוהו בפעם ראשונה מחמת הזקן, אך לאחר שיושבים פעמיים שלוש וישבו עמו בסעודה, איך לא הכירו שזה הוא. ולא עוד אלא שהשבטים לא האמינו כלל במעוננים ומכשפים, ויוסף יושב ומכה בגביע שלו ומושיב אותם לפי הסדר, וגילה להם סדר עריסותם. והרי רש"י כתב שנכנסו למצרים מכמה שערים כדי לחפש את יוסף, הרי שעוד לא שכחו ממנו והוא היה על לבם בכל עת, שהרי בפועל הלכו לחפש את יוסף במסירות נפש, תוך כדי חיפוש, איך לא העלו על דעתם שזוהו יוסף? ובמדרש משמע שזה היה מעשה של ב' שנים. בעטרת ישועה מבואר שכל הליכתם וחזירתם היה ד' חדשים. אך במדרש כתוב שזה היה במשך שני שנות רעב. ולא עוד אלא שבזה לבד שהוא מבקש לראות את בנימין, הלא דבר הוא מה זה שמשנה למלך של מצרים רוצה לראות את אחיהם הקטן, ושואל על אביהם. וגם מוצאים כסף איש בפי אמתחתו, מה זאת? ויצא לבם, הרי היו אנשים חכמים בעלי מדרגה ובעלי השגה, איך לא עלה על דעתם להתבונן, מדוע נמצא הגביע דווקא אצל בנימין, ולא עוד אלא שתוך כדי חיפוש הגביע, מצאו כל אחד את צרור כספו בשק, וכל אחד ידע בעצמו שהוא אינו גנב, אם צרור הכסף נכנס כאן שלא בדרך גניבה רק בדרך פלא, איך חשדו את בנימין שהוא 'גנב בן גנבת' והכו לו על גניבת הגביע, איך לא השיב להם בנימין איך הכסף חזר לשק שלכם?

כל זה אומר דרשני. אפי' אם נאמר שלא הכירוהו מחמת הזקן, הרי היו יכולים להסתכל על הפנים עצמן בלי הזקן? גם אם נתרץ אחת מהקושיות, שידע מגיד הנשה מכאן ומילה מכאן, אך כבר כתב הגרי"ז בחגיגה שכשיש ט"ו קושיות אין מתרצים אלא תירוץ אחד שמתרץ כל הקושיות כולם כאחד. בבחי' 'אני יוסף' שמתרץ כל הקושיות.

ומבאר רבי גרשון ליבמן, לא היה חסר כאן כשרון כלל, הכל היה ברור באותיות גדולות מאד, אלא שעמוק עמוק בלבם לא רצו הם לדעת שיוסף הוא זה שיושב כאן על הכסא. הם מוכנים למצוא את יוסף בשוק הכי נמוך של מצרים, אך לא באופן שמשתחווים אליו ונתקיימו החלומות, כשיש נגיעה כזו קשה, נהיה אדם כמו סומא ועוור. כמובן שלא מדובר כאן בנגיעות של שבטי י"ה, לא שייך להם נגיעות מגושמות שלנו, היה להם חשבונות של ירבעם בן נבט שלא יתקיימו החלומות, ומעולם לא שבו בתשובה על עצם המכירה, כמ"ש החת"ס שע"י שהכניסו את הקב"ה שותף בחרם, פשוט שלא חשבו שיש במעשיהם דופי אפי' במעט. כי אמרו 'ולואי שיראני אדם ולואי שיראני הקב"ה', הרי שלא העלו על דעתם שיש במעשה המכירה חשש דחשש של חטא ודופי, 'ויראו אותו מרחוק' פי 'הרבי רבי יונתן שידעו שיצא מיוסף פסל מיכה וירבעם בן נבט, וכו' וכו'. והבינו שאסור שיתקיימו החלומות, שלא יכנעו השבטים אל יוסף שזה מרידה במלכות יהודה וכו'.

ולכן עתה שירדו למצרים, אם יוסף הוא השליט הוא המשביר, נמצא שלא עשו טוב במכירת יוסף, וטעו בדין הסנהדרין כל אותם השנים, וכל אותה השנאה, כשיש לאדם מערכת של נגיעות על מעשים בני עשרים שנה, עדיף להם למצוא עבד עבדים במצרים ממשנה למלך יושב על כסא המלוכה, כי הנגיעות יש להם כח לסנוור עיני האדם ולא יראה דברים הכי ברורים שלפני עיניו.

והוסיף רבי גרשון לבאר ע"פ דוגמא של החכם איינשטיין שנתפרסם בחכמת הפיזיקה בכל העולם, והרי בתוך אלו החכמות רואים את הקב"ה לבדו, ומיום ליום נתגלה ממש גילוי אלקות בכל החכמה הזאת, ואפי' מהגוף של האדם, ומכל החכמות שיש בבילוגיה, בכל פינה של חכמת הטבע שאדם מעיין, הוא רואה ממש התגלות אלקות. וכ"ש היום שנתגלה מכניקת הקוונטום רואים את השי"ת ממש עין בעין, כי לא יראני האדם וחי. אך חכמי אומות העולם וההולכים אחריהם, אינם מכירים עדיין שיש בורא בעולם. ונשארים כופרים וממציאים כל מיני בדיות. לעומת המאמין שפשוט לו שהשי"ת מגלגל הכל. הם מסתכלים במדע ולא יכולים לראות אלקות.

גם כשהמאמין אומר לו 'האיך רואה שהקב"ה מנהיג את הכל?' השוטה הזה מעדיף לומר שלפני עשרים ושנים מליון שנה התפוצץ איזה בלון והתחברו שני בובות ורקדו וכך לאט לאט נהיה בן אדם בגובה מטר שבעים. הכל נהיה ונתפוצץ לבד. אפי' שהוא חכם ומדעי, ואנו עולים על המטוס שהוא 'המציא' ומברכים עליהם 'ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם'.

אומר על זה בספר 'שלמה חדשה', שכדי ליישב קושיא זו, עלינו להתבונן במאורע המסופר בספר מלכים אודות המפגש של יהורם בן אחאב עם אלישע הנביא.

היה זה כאשר יהורם מלך ישראל, שהיה רשע, אם כי במידה פחותה מאביו, ביקש לצאת במלחמה נגד מישע מלך מואב אשר מרד בו, אולם מאחר וחשש לצאת לקרב לבדו, פנה אל יהושפט, מלך יהודה שהיה צדיק, וביקש ממנו לחבור אליו.

יהושפט נענה לקריאה ושניהם יצאו למלחמה, אולם בדרכם כלו לפתע המים. חשש כרסם בליבו של יהורם. "יתכן כי ה' רוצה להמית את כולנו" – הבין – "הלא אין אפשרות להתקיים ללא מים!"

מלך יהודה, שהיה שותף לדאגותיו, נענה ואמר לעומתו: "וכי אנו יכולים לדעת בדיוק מה רצון ה'? הלא יש נביא בישראל, הבה ונלך אליו!"

וכך הלכו שניהם אל אלישע הנביא.

מיד בראותו את יהורם, קרא אליו אלישע: "מדוע הנך בא אלי? לך אל נביאי אביך ואמך, אשר הרגה את נביאי ה'", ואחר הוסיף: "חי ה'... אשר עמדת לפניו כי לולי פני יהושפט מלך יהודה... אם אביט אליך ואם אראך" (מלכים ב' ג, יד). כלומר: אלמלא יהושפט מלך יהודה בא עמך, לא הייתי מביט כלל לכוונך.

ונשאלת השאלה מדוע כופל הנביא את דבריו ואומר: "אם אביט אליך ואם אראך?"

התשובה לכך נמצאת בגמרא האומרת (מגילה כח, א) "אסור להסתכל בצלם דמות אדם רשע", וה"מגן אברהם" (סוף סימן רכ"ה בשלחן ערוך) פוסק להלכה שאסור להסתכל בפני אדם רשע, כשכוונתו היא שאסור להביט בעיניו של אדם רשע, אולם אין אסור בראיה בעלמא.

זהו שאמר אלישע ליהורם: "אם אביט אליך", לא אביט בך שכן רשע הנך, ואפילו "אם אראך" בראיה בעלמא לא הייתי רואה אותך אלמלא יהושפט. על המהרי"ל דיסקין, העלילו פעם המשכילים עלילת שוא, שכביכול שלח ידו בכסף שהופקד אצלו, והתלוננו במשטרה שהוא גנב. כתוצאה מתלונה זו הושלך הרב לכלא ונשקפה סכנה לחייו.

השתדלנים מקרב הציבור החרדי השיגו עבורו את העורך דין הגדול ביותר ברוסיה שהיה יהודי מומר. עורך הדין בא אל הרב לכלא לדבר עמו אודות קו ההגנה שינקוט במשפטו. בעת הפגישה, ישב המהרי"ל כשפניו כלפי מטה, בלי להביט בפני העורך דין, וכך ענה לשאלותיו.

בסוף הפגישה שאל העורך דין: "כבוד הרב, מדוע אינך מסתכל עלי?" והרב ענה בפשטות: "כי אסור להסתכל בפני אדם רשע!"

הגיע המשפט. התביעה הציגה את כתב האישום, ואז נעמד עורך דינו של המהרי"ל ואמר כך: "כבוד השופט! ברצוני לתאר לך מיהו הנאשם. הוא הרי יודע היטב שחיי תלויים בי, ואף על פי כן בפגישתו עמי לא הסתכל עלי, כי על פי צווי תורתו אסור לו להסתכל בפני אדם רשע. אמור לי אתה, כבוד השופט, היתכן שאדם כזה הוא גנב?" ואכן השופט קבל את הטענה וזיכה את המהרי"ל מכל אשמה.

סיפור דומה ארע עם ה"חפץ חיים" זצ"ל:

בעת מלחמת העולם הראשונה העלילו על תלמיד ישיבתו כי הוא מרגל ובקשו לגזור עליו גזר דין מוות. בא ה"חפץ חיים" להעיד עליו עדות אופי, שבחור טוב הוא ואינו מרגל.

לפני שנעמד ה"חפץ חיים" להעיד, אמר עורך הדין של הבחור כי ברצוני להקדים ולספר סיפור על ה"חפץ חיים", שידע השופט במי מדובר:

פעם כשהיה בתחנת הרכבת גנב לו משהו את המעיל, והוא רץ אחרי הגנב וצעק לעברו: "אני מוחל לך, אני מוחל לך, שלא תיכשל, חלילה, בעוון גניבה!..." ניתן להבין מכאן, איפוא, כמה צדיק הוא אדם זה!

"ואתה מאמין לסיפור הזה, הא?!" שאל השופט את עורך הדין.

"אינני יודע אם להאמין או לא להאמין", ענה העורך דין, "אך זה ברור שעלי ועליך לא מספרים סיפור כזה..."

מעתה יבואר מה שהקשנו אודות האחים אשר לא הכירו את יוסף, סבורים היו שמדובר במושל מצרי, רשע מרושע, אשר כבר הספיקו לטעום את "נחת זרועו" בצרות הצרות שהביא עליהם, ומשום כך הם נמנעו מלהביט בפניו.

אמנם ראייה בעלמא מותרת במקרה כזה, אך מאחר ופרצופו של יוסף השתנה בגלל הזקן שגידל, הם התקשו לזהות אותו בראיה כזו, ורק כאשר אמר להם "אני יוסף" הם הביטו בו וזיהו אותו.

(ומתוק האור)

ויאמר יוסף... אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו (מה, ג)

אעפ"כ אינו רואה את השי"ת, משא"כ אצל היהודי המאמין הפשוט, הרי הדבר ברור כשמש שהשי"ת מגלגל ומנהיג הכל. מאד קשה לאדם להודות על האמת ולומר 'טעיתי כל חיי' התשובה היא שהמאמין אין לו 'נגיעה' שלא לראות אלקותו ית' בכל דבר, אדרבה הוא מתדבק בה' בכל התבוננות כזאת, לכן הוא רואה את השי"ת תמיד. משא"כ זה החכם המדעי הרי יש לו 'נגיעה' קשה עד מאד שאם יאמין שיש כאן השי"ת, ויצטרך לצעוק בקולי מעשיו, כל הנהגותיו, לבושיו, מחשבותיו, ודיבוריו. ויצטרך לצעוק בקולי קולות 'כל החיים טעיתי והטעיתי' לכן אינו רואה כלל אלקות בכל דבר. גם כששאלו את איינשטיין אם יש בורא לעולם, ענה כמה גיבובי דברים, י"א שהיה משמע מתוך דבריו שהוא מאמין בה', ויש מתלמידי תלמידיו שאומרים שלא יתכן שאמר כך. והיתכן שאנשים חכמים שמכריעים עליהם בשם ומלכות 'שנתן מחכמתו לבשר ודם' לא יראו את השי"ת כנגד עיניהם בתוך כל הגילויים שבעולם? הוא אשר דברנו שכשיש נגיעה לאדם, אינו רואה כלל לפני עיניו את הדברים הכי ברורים שבעולם. וזה שאמר המדרש שכשיבא הקב"ה ויאמר 'אני השם' יתגלה האמת, אך לפני כן, מחפשים ומחפשים ולא מוצאים. בין שווייץ לצרפת בנו אומות העולם בנין ענק לחפש את הנקודה הפנימית שבאטומים, הוציאו מליוני דולרים לחפש את המקור הפנימי, ופתאום יאמר הקב"ה 'אני השם', הם יקרעו את השערות, איך לא ראינו את זה לפני כן. אלא שהיה להם נגיעה מאד חזקה שלא יהיה הדבר אמת. לכן העדיפו להאמין בבלבולציה מלהאמין בה' אלקינו ה' אחד.

אנו צוחקים עליהם, אך גם אנו כך, כל אחד תקוע ומתעקש במה שהוא רגיל במעשיו והלך מחשבותיו כך וכך, ואינו מעוניין לשמוע שום הוכחות שהוא טועה, כאן נמצא וכאן היה, והוא מונח עד שיבא אליהו. יוסף שאל אותם, הרי היה לכם הרבה תמיהות, האיך לא הבנתם שזה אני? זהו שאמר המדרש, קטנן של שבטים לא היו יכולים לעמוד מפניו כשאמר 'אני יוסף', כי זה היה כלול באמירת 'אני יוסף' כל הקושיות ששאלנו לעיל 'איך לא ראינו אתכם בעיניכם עד היום שזה אני?' התשובה היא, שלא רצינו לראות אותך כאן, כשאדם לא רוצה להכיר בדבר מה, הוא בונה בניינים על גבי בניינים, העיקר לא לראות את מה שאינו רוצה לראות. העדיפו להאמין שיוסף יודע מהגביע שלו רוח הקודש, מלחשוב שזה יוסף שנתקיימו חלומותיו. אפי' שיעשה שחיטה וניקור גיד הנשה ובנו ידבר בלשון הרע, וכו' וכו', כדכתב הדובנער מגיד שחששו שפעם אחת הסתובב בארץ ישראל ושמע מתלמידי יעקב אבינו על גיד הנשה וכו', כל זה עדיף מלחשוב שזהו יוסף.

כשיבא הקב"ה ויוכיח את כל אחד לפי מה שהוא, כשיש לאדם פינה שאינו עושה רצון ה', הרי כתב הרמ"א בס' סימן א' שוית' ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול וכו', איך תאמר שלא ראינו את השי"ת ולכן חטאת, והרי הקב"ה נמצא בכל דבר ממזרח שמש עד מבואו.

אלא שאדם מעדיף להיות שוטה ולהתחבא מפניו באיזה פינה, ושוכח את הפסוק 'אנא אברח מפניך' מחמת הנגיעה שבתאוות הלב, ואז הוא שוכח את כל ההוכחות הברורות.

כאן אנו לומדים מהו כח הנגיעה שזה מתרץ אלפי דברים שאדם רואה לפני עיניו, והעיקר לא להאמין באמת. זהו עומק הדין והתוכחה שיש במעשה דיוסף.

כתב רבי גרשון ששמע מהצדיק רבי דוד בודניק שפעם אחת היתה שריפה בעיר, כולם רצו להציל כמה חפצים מהאש, ויש אחד בבית שממשיך ללכת רגוע בלי שום התפעלות מהאש, ממש כאילו לא היה. זהו השעון התלוי על הקיר. הוא לא מתרגש משום דבר, גם כשהאש מתקרבת לקיר שהוא תלוי עליו, וגם כשהאש אוחזת בעץ שבמסגרתו, הוא ממשיך ללכת וללכת, וגם מזמזם את ניגונו המונוטוני, אפי' אינו מרים את הקול' בשעת מצוקה. כולם בהולים סביבו, והוא לא אכפת לו כלל.

זהו מעשיו של אדם בעוה"ז, יכול לראות בירה דולקת, ואינו מתרגש, אינו בוחר לא ברע ולא בטוב, רק הולך עם השוואנק, שכל כך הוא עצלן ואדיש למה שקורה נגד עיניו כי אינו רוצה לקבל עול מלכות שמים ברגע זה.

זהו ש'נבהלו מפניו' שראו מהו עוצם כח הנגיעה, והזהירים יוסף 'אל תרגזו בדרך' שהיו צועקים אחד על השני, איך לא הכרת שזה יוסף, מה בלבול אותי שיש גביע הודי וסיני שיוכלים לדעת מזה הכל. התירוץ הוא, שכשיש לאדם נגיעה, אינו רואה אפי' דברים ברורים ביותר. ממש כאילו לא היה.

וכ"כ הראשונים שגם לאחר מכן אמרו 'אשמים אנחנו בהתחננו אלינו' ולא על עצם המכירה, שהרי היה להם מושב סנהדרין ודנו אותנו למיתה, הרי שלא היתה נגיעה גשמית, אלא דברים גבוהים מאד. כמו שבאים להוכיח לאדם שנוול בהשקפה מסויימת, ובאים להוכיח לו נגד ההשקפה שלו, הרי יש לו נגיעה חזקה מאד שלא להאמין לדבריו, כמו שתלך לשכנע מזרחיסט חזק שאין דרכו דרך אמת, [באמת אסור לדבר עמהם כלל] ותראה לו איך כל ילד שני מוריד את הכיפה, והרי שהוא חי בדרך לא אמיתית. הוא לא יבין את התוכחה הזאת. כי האדם יש לו נגיעה לכל מה

שהוא משוכנע שזה האמת, ומעולם לא יראה את האמת כל זמן שיש נגיעה זאת בידיו. אין להסתכל על המזרחי אלא כל אחד ואחד יעשה חשבון הנפש לעצמו.

התירוץ הזה שלא ראו כלום מחמת הנגיעה, זה יותר חזק מכל הקושיות, אפי' אם נוסף עוד רשימה של קושיות והוכחות ברורות שזהו יוסף, אעפ"כ לא יהיו הקושיות יותר חזקים מהתירוץ הנורא הזה, שהנגיעה שיש לאדם בעצמו גורמת לו לראות דברים ישרים כהפוכים ודברים הפוכים כישירים.

החיסון הנצרך

בגמרא (בבא בתרא טז ע"א) אמרו: "ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע, ברא לו תורה תבלין". וכתב הרמח"ל ("מסילת ישרים" פרק ה), שפשוט הדבר שאם הבורא יתברך, בורא האדם ויצריו, העיד שזו תרופתם היחידה, לא תועיל שום תרופה אחרת. נוסף ונאמר, שככל שהאדם נחשף לנסיונות רבים יותר, חייב הוא להגדיל במקביל את מינון החיסון. מובן מאליו שלא שעות הלימוד הנחוצות כתבלין מול היצר הרע כשנמצאים בישיבה, כשעות הלימוד הנצרכות ב"בין הזמנים" - ולמעשה, כל הלימוד ב'זמן', הוא כחיסון לקרא 'בין הזמנים'. כפי שמצינו שיעקב אבינו, לפני הליכתו לחרון, לבית לבן הארמי שהיה 'מרכבה לסטרא אחרא' (זוהר ח"א קלו, א) וביקש לעקור את הכל, נטמן י"ד שנה בבית עבר ולמד בהתמדה עצומה (רש"י בראשית כח, יא) כדי להתחנן כנגדו.

אך השאלה: הלא בלאו הכי היה 'ישב אהלים' (בראשית כה, כז), אהלי תורה (תנחומא שמות א), ומה הוצרך לחיזוק זה. והתשובה, שב'סוף זמן' צריכה ההתמדה להרקיע שחקים. כיעקב אבינו, שבאותו י"ד שנה לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה. הלא כל בן תורה מכיר את אורת סוף הזמן, קדחתנות ההכנה הרוחנית לקראת הנסיונות הצפויים.

ולפיכך נבין מדוע, כשירד יעקב אבינו למצרים המקולקלת מכל הארצות (רש"י ויקרא יח, ג), שגם הם היו מרכבה לסטרא אחרא (ציוני בשלח ד"ה ויקח. רקנאטי מקץ ד"ה וירכב), אזי: "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף, להורות לפניו גושנה" (בראשית מז, כח), לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה (רש"י), ובכח התורה יתמודדו עם טומאת מצרים.

וזו, למעשה, החובה העיקרית של כל אדם מישראל, וביחוד של כל אב בישראל. שהרי כל אב דואג לילדיו, מבקש לדאוג לעתידם. להצילם מסכנות החיים האורבות להם ולתת בידם את הכלים להצלחה.

מקבלים זימון מ"טיפת חלב" לתת לילד חיסון, ומזלזלים, מתעלמים. מה נאמר? הזנחה פושעת. ואם הילד ידבק בנגיף, חלילה, ויחלה בפוליו, שיתוק ילדים, ויתנהל כל חייו על קביים כשרגליו משותקות ומעוותות? הרי אין קץ לאשמת ההורים!

והלא ידוע שיש ארצות, שלפני שנוסעים אליהן מקבלים חיסון כנגד המגפות המשתוללות בהן. מלריה, טיפוס, קדחת הנילוס ושאר מרעין בישין -

וכאן, המגפה משתוללת, והנגיפים תוקפים ללא הרף, ואם ההורים לא יחסנו, והלואי שהילדים לא יפלו חללים במערכה, אבל לבטח ינזקו, כמה יתבעו ההורים!

וידועים דברי ה"חדושי הרי"ם" זצ"ל: עולם הפוך ראיתי. בגמרא (נדה טז ע"ב) אמרו, שלפנו הולדתו של האדם נגזר עליו האם יהיה עשיר או עני, ואילו אם יהיה צדיק או רשע לא נגזר, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. וההורים דואגים כל כך להקנות לבנם מקצוע שיבטיח את פרנסתו, בעוד שזו נקצבה ממרום ואין מעצור ביד ה' להושיע ברכ או במעט. ואילו להצלחתו בתורה ולחוסן יראת השמים, שזה אך ורק ביד האדם, אינם דואגים כל כך!

הרידב"ז - הגאון רבי רפאל יעקב דוד בן זאב זצ"ל, מחבר הפרוש הנודע על התלמוד הירושלמי, שכינה כרבה של סלוצק, עלה לעת זקנותו לארץ ישראל והתיישב בעיר הקודש צפת. יום הזכרון של אביו חל בעיצומו של החורף. התפלל לפני העמוד ערבית ושחרית, וכשהגיעו ראשוני המתפללים לתפילת מנחה כבר מצאוהו ליד עמוד התפילה.

לפתע שמעוהו מתפוח. הבינו שהציפוח הזכרונות. נגש אליו אחד המתפללים, ביקש להרגיע סערת רוחו: "רבינו, אבלות ישנה היא. אביו זכה לאריכות ימים מעבר לגבורות שמונים, ונפטר לפני יובל שנים!"

הפנה אליו הרידב"ז את עיניו הדומעות, ואמר: "אספר לך מדוע אני בוכה איני אדם צעיר, וסובל אני מהקור. הן באת מבחוץ, הקור עז והגשמים צולפים. חשבת, הן 'הכל בידי שמים חוץ מצינים' - פחים [קור וחום (רש"י)], שנאמר (משלי כב, ה): צנים פחים בדרך עקש, שומר נפשו ירחק

מהם (כתובות ל ע"א). עלי לשמור על בריאותי. אכנס מנין בביתי, ואתפלל בו לפני העמוד. אצא בכך ידי חובתי.

לבסוף החלטתי, שמחובת הכרת הטוב לאבי, עלי ללכת לבית הכנסת בקור ובגשם, כדי להתפלל בו לפני העמוד. ומדוע, מפני מעשה שהיה. הורי עניים היו, אבל לא חסכו כל מאמץ לחינוכי. מסרני אבי למלמד הטוב ביותר בסלוצק, רבי חיים סנדר, שהיה גובה רובל לחודש כשכר לימוד. סכום גדול, במושגי אותם ימים.

אבי התפרנס מבניית תנורים. באותו חורף היה מחסור בלבנים, ופרנסתו שבתה. לא יכול היה לשלם למלמד. עברו חודשיים ושלשה, והמלמד נתן בידי מכתב: אם מחר לא אביא את הכסף, לא יוכל עוד ללמדני. אבי קרא את המכתב, ועולמו חשך עליו.

בערב עלה אבי לבית הכנסת, ושמע עשיר מתלונן. הוא ארס את בנו ושכר קבלנים שיבנו עבורו בית. הבתים בסלוצק היו עשויים עץ, אבל עבור התנור צריכים לבנים, ויש בהם מחסור. והקור עז, אי אפשר להכניס זוג צעיר לבית בלי תנור. התנור שמש הן להסקה, והן לבישול ואפיה. "אני מוכל לשלם ששה רובלים עבור לבנים לתנור!" הצהיר העשיר.

ניגש אליו אבי: "עשינו עסק. תן ששה רובלים, ומחר בבוקר הלבנים אצלך!"

באיזה אושר שב הביתה ובישר לאימי! נטל יתד ופטיש, קילף את הטיח והרס את התנור הגדול בטרקלין דירתנו, חילץ לבנה אחר לבנה בלב מתרונון. כל הלילה עבר בקדחתנו, ובבוקר מסר לידי את ששת הרובלים במלואם: "אמור למלמד, שלושה עבור שלושת החודשים האחרונים, ושלושה עבור שלושת החודשים הבאים!"

אותו חורף היה קר ביותר. סופות שלג עזות וכפור נורא. התכסינו בבגדים והתעטפנו בשמיכות ורעדנו מתזזית, והכל כדי שהבן יקבל את החינוך הטוב ביותר -

ואם הקור העז של החורף הסלוצקאי לא הרתיע את אבי כדי להיטיב עימי -

איך ירתיענו הקור הצפתי מלכת לבית הכנסת לעילוי נשמת אבי! הלא תבין אפוא, שכאשר הגיתי במסירות נפשם של הורי, גאו רגשותי ונבעו דמעותי!"

ואת יהודה שלח לפניו" (והגדת)

יום אחד שאלני הרב מפוניבז' זצ"ל: "רבי יעקב, מי היה השבט שהקדיש עצמו לתורה?" איזו שאלה, "זיל קרי בי רב הוא" (סנהדרין לג ע"ב): "שבט לוי, יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג, י), כמו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל). או יששכר, ככתוב (דברי הימים א יב, לג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, לדעת מה יעשה ישראל", כמבואר בגמרא (יומא כו ע"א).

והמש"ך ושאל: "אז מדוע שלח יעקב אבינו את יהודה להורת לפניו גשנה" (בראשית מו, כח). ליסד ישיבה (רש"י). למה לא שלח את לוי או יששכר?"

נו, באמת, "התשובה כתובה שם בגמרא", אמרתי, "הגמרא אומרת: לא מצינו תלמיד חכם שמורה הוראות, אלא מלוי או יששכר. ושאלו: ואולי גם מיהודה, ככתוב: "יהודה מחוקקי" (תהלים ס, ט. קח, ט). וענו: אסוקי שמעתא אלבא דהלכתא קאמינא. "יהודה מחוקקי" הוא לפלפול בעלמא, ולוי ויששכר דינים ומורי הוראות. ובישיבות עוסקים בפלפול הסוגיות, ולא בחתירה להלכה הפסוקה..."

הרב חייך את חיוכו המתוק, ואמר: "איהר האט זיך פערזעהן א רמב"ם", שכחתם רמב"ם מפורש - אח, איזו תוכחה זו היתה. לשכוח רמב"ם, איך אפשר!

איזה רמב"ם? הגמרא (יומא כח ע"ב) אומרת: אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר: "ואברהם זקן" (בראשית כד, א) [ואין זקן אלא שקנה חכמה (קדושין לב ע"ב)]. יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה, שנאמר: "ויהי כי זקן יצחק" (בראשית כז, א). יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה, שנאמר: "ועיני ישראל כבדו, מזקן" (בראשית מח, י). מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם, שנאמר: אספה לי שבעים איש מזקני ישראל" (במדבר יא, טז).

וכתב הרמב"ם (הלכות עבודה זרה פ"א ה"ג): "היה [אברהם אבינו] מהלך וקורא ומקבץ העם... עד שנתקבצו אליו אלפים ורבות ושתל בלבם העיקר הגדול הזה [האמונה בה'] וחיבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו ולמדו, ויצחק הודיעו ליעקב ומינהו ללמד לכל הגלויים אליו, ויעקב אבינו לימד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך השם".

הרי שלוי היה ראש הישיבה, ומדוע שלח את יהודה ליסדה? אכן, שאלה!

אבל לרב מפוניבז' היתה על כך תשובה: "אסביר לכם מדוע נבחר יהודה - כשיוסף התגולל על האחרים ואשימם כמרגלים, אסר את שמעון ודרש שיורידו אליו את בנימין, התקומם יעקב אבינו: "אותי שכלתם, יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו - לא ירד בני עמכם". הכביד הרעב, ויעקב אבינו מבקש שירדו להביא אוכל. אמרו: איננו יכולים, בלי בנימין. התערב יהודה ואמר: "אנכי אערכנו מידי תבקשנו, אם לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים" (בראשית מג, ט).

לא מובן - הלא עמדו להכנס ללוע הארי. להתיצב בפני המשנה למלך העוין, שהתגולל עליהם בעלילת שוא, והכח והממשלה בידו - ואיך מתחייב יהודה בדבר שאינו בידו ובכוחו, איך ערב הוא לכך?!

ועובדה, שערב, והתחייב. וכשהתרגשה על בנימין עלילת הגניבה הציע את עצמו, כעבד תחתיו, ובסופו של דבר החזירו כהתחייבותו - אדם שמוכן להתחייב ולערוב אף לדברים שמעבר ליכולתו ולכוחותיו, הוא שיכול ומסוגל לפתוח ישיבה..."

אח, "הוא - היה אומר", לא אמר אלא מה שהיה בעצמו! וכידוע, יום אחד פגש ב"נתיבות שלום" מסלונים זצ"ל, שעסק באותם ימים בבנין ישיבת "בית אברהם". פנה אליו הרבי מסלונים, אז כיהן כראש הישיבה, ושאלו: "פוניבז' ער רב, יש לי שאלה. האם מותר לנו ליטול הלוואות ענק, כשאיינו יודעים מהיכן נחזיר. לבנות בנין, להעסיק פועלים, להתחייב לקבלן, כשאיינו יודעים האם יהיה לנו לשלם" -

מצא את מי לשאול. הלא כך בנה הרב מפוניבז' את הישיבה! ענהו: "למדתי אצל ה"חפץ חיים" זצ"ל, ואין לי ספק שאילו הייתי שואלו היה עונה בשלילה! אין זה בגדר חובת ההשתדלות, ותהא זו מצוה הבאה בעברה!"

נתכרכמו פני הרבי מסלונים: "אם כן, למה זה אנוכי! גם לסבול בעולם הזה, וגם לקבל מלקות לעולם הבא?!"

אורו פני הרב מפוניבז', וקרא: "אבער וויא זיס וועל'ן זייין די קלעפ!" אבל כמה מתוקות תהיינה מלקות אלו..."

העזתי, ושאלתי: "ובאמת, איך התחייב יהודה?!" ושוב, לא על יהודה שאלתי, על הרב עצמו התכוונתי... חייך את חיוכו המאיר: "וואס איז מיט אייך היינט? מה ארע לכם היום, קודם שכחתם רמב"ם, ועכשיו גמרא?!" -

וצייט מהגמרא והר"ן (נדריים נ ע"א): פעם הוצרכו תלמידי רבי עקיבא למעות, הלכו אצת מטרוניתא, ללוות ממנה. אמרה להם: "איני מאמינה שתפרעו במועד". אמר לה רבי עקיבא: "במי את חפצה כערב?" אמרה לו: "מי שאמר והיה העולם, והים הגדול".

כשהגיע זמן הפרעון, חלה רבי עקיבא ולא יכול היה לבוא. הלכה לשפת הים, ואמרה: "רבונו של עולם, היום חלה רבי עקיבא עבדך, והוא העמידך ערב לי" -

מה עשה הקדוש ברוך הוא, באותו היום נשתטית בת הקיסר, ונטלה תיבה מלאה כסף וזהב והטילה לים, וציפה ובאה לאותו מקום. נטלה אותה, ומצאה בה ממון רב. כשנתרפא רבי עקיבא בא ואמר: "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שחליתי באותו זמן. עכשיו, הרי כל ממוןך בידי".

ספרה לו כל אותו מעשה והביאתו לבית גזיזה ונתנה לו מתנות גדולות, והחזירה מה שנתן לה הים יתר על החוב. אז אנו הערבים? הקדוש ברוך הוא ערב, ולו הכסף ולו הזהב! ונספר -

חובות רבים נטל בשעתו, להחזקת מוסדות התורה והחינוך שהקים בפוניבז'. משדחקו בו הנושים ונטל הלוואה גדולה מהבנק. משהגיע מועד הפרעון ולא היה בידו לפרוע, הזהירו הנוטריון הנכרי שאם לא ישלם מיד יגיש קובלנא פלילית. עלול היה להגרם חילול שם שמים והרב צפוי היה למאסר ולקנס, וכסף אין.

עודו תוהה מאין יבוא עזרו, ויהודי התדפק בדלת. ביקש להיוועץ ברב. סיפר שהוא מתפרנס כשמש בית הכנסת בעיירה סמוכה. בנו היגר לארצות הברית והתגייס לצבא, ונפל חלל במלחמת העולם הראשונה. עתה התבשר שהצבא האמריקאי זיכהו בפצויים בסכום נכבד, אך פוחד הוא שמא יוודע הדבר בעיירה ויקצצו ממשכורתו הזעומה. לכן חשב להפקיד את הכסף ביד הרב, ואין הוא מתנגד שהרב ישתמש בו כראות עיניו, בתנאי שיחזירו לידיו בכל עת שיבקש.

והיה זה - במדויק! - הסכום אותו חייב היה לבנק! חלפה תקופה, והיהודי הגיע לבקש את כספו. היה זה באחד מימי חול המועד, בהם רוב העסקים היהודיים נעולים ואין לרב סיכוי ללוות מהם כספים.

מה עושים? קודם את פני האיש בשמחה, ואמר: "בראש ובראשונה, יטול מר ידיו ונסב לסעודה. הן מדרך רחוקה בא, יניחנו לקיים בו מצוה!" נענה הלה ונטל ידיו

יחד עם הרב. כך זכה הרב בשהות של שעה קלה. אבל הארוחה הגיעה לקצה, ומניין יחזיר את ההלואה.
חג היום. ומצותו בשמחה. נטלו 'מים אחרונים' והחלו בברכת המזון כשהרב מכון כמנהגו בכל מילה. כשהגיע לתיבות 'ומכל טוב לעולם אל יחסרנו' נקש הדור העירוני בדלת והביא המחאה כספית שהגיעה היום עבור הישיבה, בסכום ההלואה...

פרשת ויגש

היא הפרשה שעוסקת בתחילתה, בהיחשפות של יוסף הצדיק אל האחים, ובאמירה אני יוסף...
פרשת ויגש, חלה ברוב השנים, בשבוע שיחול עשרה בטבת. השנה בע"ה, ביום ראשון, עשרה בטבת, וידוע לכולם, שהחודש, ירח טבת... כך נאמר בפיוטים ביום ראשון - ירח טבת מאד לקיתי בו. ונשתנו עלי סדרי נתיבו...

אומר הפייטן - בשלש מכות בחדש הזה הכני האחד זה מחר, ח' בטבת... השני זה בשבת ט' בטבת... והשלישי ביום ראשון, י' בטבת. אנחנו מתענים רק תענית אחת, של עשרה בטבת, אבל ידוע מה שנכתב בשולחן ערוך, שתענית צדיקים, זה גם ח', גם ט' וגם י' בטבת. הענין של עשרה בטבת, ידוע ומוכר לכולם, כמו שנכתב בבניא יחזקאל (כד, א) ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר: {ב} בן אדם (כתוב) כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה...

אבל, כמו שאומר הפייטן... ירח טבת מאד לקיתי בו... יש לנו שלוש מכות, אחת אחרי השניה. החל מח'.. עובר לט'.. וכלה בי'. בח' בטבת, אומרת הגמרא {מסכת מגילה} - אילץ תלמי המלך 72 זקנים לתרגם את התורה ליוונית... חז"ל אומרים, שבאותה עת, ירד חושך לעולם, והיה החושך בעולם במשך שלושה ימים.

ביום ט' בטבת, מה שנאמר בפיוטים... נאמר שנפטר עזרה הסופר. בכלבו כתוב, שביום הזה, נפטר בו גם נחמיה.

כל אחד שואל את עצמו - בגלל שעזרה הסופר נפטר ביום הזה, בגלל זה צריך להתענות?

אנחנו מתענים רק פעם אחת, כשנפטר גדליה בן אחיקם, ולא מתענים משום שהוא נפטר, אלא משום שהוא נרצח... זה ענין אחר לגמרי... אז מדוע אנחנו מתענים ביום שנפטר בו עזרה הסופר? האמת... מה שמסתתר מאחורי התענית הזאת, מה שנכתב בדברי המפרשים בשולחן ערוך - ביום ט' בטבת, הוא היום שבו נולד ימך שמו וזכרו.

דיברנו כבר, שהוא רמוז בכמה וכמה מקומות בתורה... כמו בפרשת המקלל (פרשת אמר). אז היות וזה יום לידתו של אותו האיש, לכן קבעו ביום הזה תענית.

י' בטבת, החל המצור על ירושלים. מצור שנמשך שנתיים ומחצה, ונגמר בשעה שנכנסו לתוך בית המקדש, ופרצו את החומה של ירושלים, בשבעה עשר בתמוז... ולאחר מכן, בתשעה באב, הבעירו אש בבית המקדש, והאש בערה בתשיעי ובעשירי באב...

כותבים הטור, השל"ה הקדוש, ר' צדוק הכהן מלובלין - כאשר חל אירוע במהלך השבוע, יש לו קשר לפרשה שלפניו.

כל אחד שואל את עצמו - מה הקשר שיש בין פרשת ויגש, לעשרה בטבת?

הקשר הראשון, נמצא בבכיותיו של יוסף הצדיק, על צווארו של בנימין, שנאמר {מה, יד} ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימן בכה על צוארו ויאמר רש"י - ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך. על שני מקדשות שעתידים להיות בחלקו של בנימין וסופן להיחרב.

דברי רש"י, מקורם בגמרא {מסכת מגילה ט"ז, ב} - {בראשית מה-יד} ויפול על צוארי בנימין אחיו כמה צוארין הוּו ליה לבנימין אמר רבי אלעזר בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב... אז בעצם הנפילה כאן, על צוארו של בנימין... בעצם ראה יוסף הצדיק את עשרה בטבת, ואת הסיום בתשעה באב.

מדוע נקרא בית המקדש בשם צוואר... ויפל על צוארי בנימין אחיו...? השפתי חכמים הביא את הפסוק {שיר השירים ד, ד} - כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים. אומרת הגמרא {מסכת ברכות ל, א} - א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא מאי קראה כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות? תל שכל פיות פונים בו אבל למה בשם צוואר?

חז"ל ממשילים את גוף האדם, שהראש הוא כנגד הקב"ה והגוף הוא כנגד כנסת ישראל. החלק שמחבר את הראש עם הגוף, זה הצוואר. כך

בית המקדש מחבר אותנו עם הקב"ה, כמו שהצוואר מחבר את הראש עם הגוף.

ר' צדוק הכהן מלובלין בכמה וכמה מקומות בספרו {פרי צדיק, פרשת מקץ, פרשת ויגש} מדבר על בית המקדש, ומדוע הוא מכונה בשם צוואר.

אומר הקדמה לפני דבריו של ר' צדוק הכהן:

בצוואר ישנם שתי צינורות מרכזיים:

קנה - ממנו ניכנס האוויר, ושת - ממנו ניכנס האוכל.

בית המקדש ניקרא צוואר, כי שם עוברים שתי הצינורות המרכזיים, שממנו ניזון העולם.

הקנה שהוא מרכז החיים של האדם, שבלעדיו אין לאדם חיים... ובית המקדש נקרא בשם בית חיינו... אנחנו אומרים את זה בהפטרה... מי שעולה להפטרה, מקבל את ברכות המפטיר, ובאחד מברכות ההפטרה נאמר רחם על ציון כי היא בית חיינו...

בתפילת ראש חודש, כאשר ראש חודש נופל בשבת, אנחנו אומרים ולפי שחטאנו לפניך אנחנו ואבותינו. חרבה עירנו ושמים בית מקדשנו. וגלה יקרנו ונטל כבוד מבית חיינו. הקב"ה לקח את הכבוד מבית חיינו, שהוא בית המקדש... זה כנגד הקנה.

הושת, זהו המקום שממנו נכנס האוכל.

אומר ר' צדוק הכהן - המזבח נקרא בשם ושת. הושת דומה למזבח, כי המזבח הוא המקום שאוכל את הקרבנות.

אומר ר' צדוק הכהן - זה מה שנאמר כמה וכמה פעמים בגמרא, שהמאכיל תלמיד חכם דומה למקריב תמידין והמשקהו כמנסח על גבי המזבח.

יוצא שהמקום שבו יש השראת שכינה, זה אצל תלמידי החכמים... הם עצמם הופכים להיות המזבח, כי הם עצמם הופכים להיות בית המקדש. אז הושת, דרכו עובר המזון, והמזבח, הוא המזין את כל העולם, שדרכו עוברים כל הקרבנות.

אנחנו היום בס"ד, רוצים לעסוק בנושא אחד, שקשור לבשורה:

שהתבשר יעקב אבינו, שיוסף נמצא, וממנה נגיע ליסוד בעבודת ה',

וממנה נתחבר בס"ד בחזרה לעשרה בטבת:

כאשר האחים מגלים את יוסף, והוא אומר להם אני יוסף...

אומרת התורה - {ה} ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלהים לפניכם: {ו} כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר: {ז} וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה: {ח} ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים וישמיני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים: {ט} מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי אל תעמד {י} וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך וצאנך ובקרך וכל אשר לך: {יא} וכלכלתי אתך שם כי עוד חמש שנים רעב פן תורש אתה וביתך וכל אשר לך: {יב} והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם עוד ממשיכה התורה ואומרת:

{יט} ואתה צויתת זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם תיקחו את כל מה שאתם צריכים, ולכו להביא את כל משפחותיכם ואת אבא...

{כ} ועיניכם אל תחס על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא...

אומר הדעת זקנים מבעלי התוספות - הדגש הוא כאן, כיון שיעקב אבינו חזר על פחים קטנים... אמר להם יוסף ועיניכם אל תחס על כליכם מה שנשאר, נשאר... רק תבואו למצרים

{כא} ויעשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ויתן להם צדה לדרך... {כה} ויעלו ממצרים ויבאו ארץ כנען אל יעקב אביהם: {כו} ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם הם חוזרים ליעקב אבינו, ומבשרים לו שיוסף חי... ויפג לבו...

אומר רש"י - ויפג לבו. נחלף לבו והלך מלהאמין, לא היה לבו פונה אל

הדברים...

השפתי חכמים מבאר את דברי רש"י - דקשה לרש"י למה לא האמין שהוא חי והלא הוא עצמו היה חושדן שמא מכרוהו, ועל זה פירש מכיון שאמר שהוא מושל, וזה אין הדעת סובלת להאמין שאיש נכרי ימשול וכל שכן במצרים שאין עבד מולך, מדהא ליתא הא נמי ליתא, לכן אמר לא היה לבו פונה אל הדברים שלא יכל להיות שעבד ימלוך במצרים. וכמו שזה לא יכל להיות אז גם לא יכל להיות שיוסף קים.

ראיתי דבר נפלא ביותר היום בס"ד, בספר שנקרא אוצר פלאות התורה, ששואל - באמת עבד לא מולך על מצרים, אז איך זכה יוסף להיות מלך במצרים? איך לא התקוממו?

אז מה אם הוא פתר חלום, בגלל זה מגיע לו למלך!?

תארו לכם, אלף אלפי הבדלות, אובמה חולם חלומות... אחרי שהרגו לו כמה עשרות ילדים בניו-יורק... בא אחד פותר לו את החלומות... אומר לו – אהה, אתה פתרת לי את החלומות... אני ממנה אותך להיות שר ההגנה!

מה הקשר לפתרון חלומות, ושר ההגנה?!

אומר הספר אוצר פלאות התורה, בשם תוספות השלם, ואותו דבר מופיע

במדרש אגדה:

בשעה שהמליך אותו פרעה למלך, אמרו לו עבד זה ימלוך עלינו? מה עשה יוסף? כיון ששמע יוסף כך, אמר להם – ראיתי שדמות שרה אמנו, מצוירת בחדרך... אמר לו יוסף – יבואו השרים ויראו, שאיקונין שלה כשלי, וכן עשו. וקראוה שרים, וראו את זה... עד כאן לשון תוספות השלם.

בתוספות מדרש אגדה, פר' ויחי, אומר – וכשראה פוטיפר, שהרכיב פרעה את יוסף במרכבת המשנה, אמר לפרעה – מפני מה המלכת את עבדי, והלא קניתי אותך בעשרים כסף?!

מיד ענה יוסף לפוטיפר ואמר – והרי אתה חייב מיתה, על זה שקניתי אותי, שאין קונים עבד אלא ממכנעו, שנאמר "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו" ואני מבני שם, ועוד בן מלכים אני, שהרי פרעה המלך, צייר דמות שרה זקנתו ושם אצלו בארמון.

אמר לו יוסף, בא ותראה את הדמות, ותראה אם דומה לי או לא. אם אינו דומה לי, הדין עמי, אבל אם הוא דומה לי, אז אני מתאים להיות מלך... וכן עשו, וראו שדמות יוסף דומה לדמות איקונין של שרה, ולכן יכל להיות מלך.

דבר חידוש, מופיע כאן ברמב"ן, פלא עצום:

כותב הרמב"ן, שכאשר הגיעה הבשורה שיוסף חי, יעקב מת מהבשורה, וחזר לחיים מחדש, שנאמר ותחי רוח יעקב אביהם.

אני רוצה לקרוא קטע קטן ברמב"ן - ויפג לבו. נחלף לבו והלך מלהאמין לא היה לבו פונה אל הדברים לשון מפיגין טעמן לשון משנה (גמ' ביצה יד) וכמו מאין הפוגות (איכה ג מט) וריחו לא נמר (ירמיהו מח יא) מתורגם וריחיה לא פג לשון רש"י ואינו נכון כי לשון פוגה שביטה וביטול כמו אל תנני פוגת לך (איכה ב יח) וכן עיני נגרה ולא תדמה מאין הפוגות (שם ג מט) שנגרה תמיד מאין שביטה והפסק וכן מפיגין טעמן שמפזרין אותו ומתבטל וכן על כן תפוג תורה (חבקוק א ד) תבטל ותפסק וגם זה ויפג לבו שנתבטל לבו ופסקה נשימתו כי פסקה תנועת הלב והיה כמת וזה הענין ידוע בבוא השמחה פתאום והזוכר בספרי הרפואות כי לא יסבלו זה הזקנים וחלושי הכח שיתעלפו רבים מהם בבוא להם שמחה בפתע פתאום כי יהיה הלב נרחב ונפתח פתאום והחום התולדי יוצא ומתפזר בחיצוני הגוף ויאפס הלב בהתקררו והנה נפל הזקן כמת ואמר כי לא האמין להם להגיד שעמד זמן גדול מן היום והוא שוכב דומם בעבור שלא האמין להם כי הידוע בעלף הזה שיצטקו לו וירגילו אותו בשמחה ההיא עד שתקבע בו בנחת רוח וזה טעם וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות כי היו צועקים באזניו דברי יוסף ומביאים לפניו העגלות אז שבה רוחו אליו וחזרה נשימתו וחיה וזהו ותחי רוח יעקב אביהם.

כל אחד שואל את עצמו – מי זה שבישר ליעקב אבינו?

כולנו מכירים את מדרשי חז"ל... וכולנו מכירים את השיר ששרה סרח בת אשר "יוסף חי במצרים ויש לו שני בנים, מנשה ואפרים"... ככה לימדו אותנו עוד בחיידר.

המקור לזה מובא בספר הישר, שם מובא שהיא לקחה כינור, ושרה לו כל הזמן את השיר, שיוסף חי והוא במצרים...

כתוב בספר הישר, שהיות וסרח בת אשר בישורה לו את הבשורה הזאת, בירך אותה יעקב - "אל ימשול המוות בך לעולם, כי החיית את רוחי"

ספר צרור המור כותב, שסרח בת אשר האריכה ימים באופן מופלג, ולבסוף עלתה לשמים כשהיא חיה.

על פי החשבון שעושה צרור המור, היא נפטרה בגיל 620. זכתה להיכנס לאר"י, לחיות בתקופת דוד המלך והיא גם הסגירה את שבע בן בכרי ליואב כמו שכתוב בספר שמואל ב', וכל זה זכתה בזכות הבשורה ליעקב אבינו שיוסף חי.

נשאלת שאלה - אם יוסף אומר לאחים, לכו ותגידו לאבא שאני חי, מדוע שלחו האחים את סרח בת אשר לבשר לו את הבשורה??

שיבואו כל האחים, יעמדו בשורה ויגידו "אבא, חזרנו עכשיו ממצרים, יוסף חי"... מה הענין שדוקא סרח בת אשר צריכה להיכנס?

צריך לדעת דבר מענין מאוד:

בספר מדרש הגדול כותב - שחששו האחים, שאם יבשרו לו את הבשורה שיוסף חי, תפרח נשמתו, מה עשו?

אמרו לסרח בת אשר - אמרי ליעקב שיוסף קיים והוא חי במצרים, מה עשתה?

המתנה לו עד שיעמוד בתפילה, ואמרה בלשון תמיהה "מה, יוסף חי?!" יוסף במצרים? יש לו שתי בנים?!

אם אנונה היינו שומעים דברים כאלה, מיד היינו מסתובבים אחורה... אבל יעקב אבינו, לא מסתובב אחורה...

יעקב שומע... שומע... שומע... להגיב הוא לא יכל, כי הוא באמצע 18... אבל בינתיים זה ניכנס בפנים...

שואל השפתי כהן, מגורי האר"י - למה צריך שסרח בת אשר תבוא? שיגידו להם!

אומר השפתי כהן - עשו כן בחכמה. כי היו תינוקות (סרח בת אשר היתה ילדה קטנה) והיות וכך, המילים שילד קטן אומר, זה לא כמו מילים שאדם מבוגר אומר... אז אתה לא מקבל את הדברים בשוק, ולכן היתה מנגנת בניגון, והיתה מאריכה ומכניסה את הדברים, ולכן עשתה את זה באיטיות, עד שנכנסו הדברים לליבו, והאמין להם.

האלשיך הקדוש לומד מכאן - גם צעירים, אסור לבשר להם כאלה בשורות, בבת אחת.

הוא מביא ראייה מדברי גמרא {מסכת כתובות ט"ב, ב'};

רבי חנינה בן חכניאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דר"ש בן יוחאי א"ל איעכב לי עד דאתי בהדך לא איעכבא ליה אזל יתיב תרי סרי שני בני רב עד דאתי אישנתו שבילי דמתא ולא ידע למיזיל לביתיה אזל יתיב אגודא דנהרא שמע לההיא רבייתא דהוה קרו לה בת חכניאי בת חכניאי מלי קולתך ותא ניזיל אמר ש"מ האי רבייתא דידן אזל בתרה הוה יתיבא דביתיה קא נהלה קמחא דל עינה חזיתיה סוי לכה פרח רוחה אמר לפניו רבש"ע ענייה זו זה שכרה בעא רחמי עלה וחייה.

לשון הרב - מספרת הגמרא שר' חנינא קיבל רשות מאשתו ללכת ללמד תורה 12 שנה מחוץ לבית... כשהוא חוזר, לא הכיר את הבית שהוא גר בו... ניגש לנהר, אולי יפגוש מישהו מוכר... פתאום שומע צעקה 'בת חכניאי בואי רגע', הבין שזאת בתו, עקב אחריה ונכנס עמה הביתה. אשתו באותו זמן, בררה חייטים ואיך שראתה אותו פרחה נשמתה. מה עשה ר' חנינא בן חכניאי? התפלל לפני הקב"ה - 'צדיקה זו שנתנה לי ללכת ללמוד 12 שנה זה שכרה' חזרה נשמתה וחייתה.

ממשיכה הגמרא ומביאה מעשה נוסף:

רבי חמא בר ביסא אזיל יתיב תרי סרי שני בני מדרשא כי אתא אמר לא איעביד כדעביד בן חכניאי עייל יתיב במדרשא שלח לביתיה אתא ר' אושעיא בריה יתיב קמיה הוה קא משאל ליה שמעתא חזא דקא מתחדדי שמעתיה חלש דעתיה אמר אי הוה הכא הוה לי זרע כי האי על לביתיה על בריה קם קמיה הוה סבר למשאליה שמעתתא קא בעי אמרה ליה דביתיה מי איכא אבא דקאים מקמי ברא קרי עליה רמי בר חמא {קהלת ד-יב} החוט המשולש לא במהרה ינתק זה ר' אושעיא בנו של רבי חמא בר ביסא.

לשון הרב - מעשה בר' חמא בר ביסא שהלך ללמוד 12 שנה בבית המדרש... אמר רבי חמא בר ביסא "אני לא אעשה כר' חנינה בן חכניאי...". היה יושב בבית המדרש, והיה שולח כל תקופה שליח למי שישלח לביתו, להודיע שעוד פרק זמן קצר, הוא מגיע... כדי להכין אותם נפשית.

אומר האלשיך הקדוש - לא צריכים להיות זקנים בשביל זה... גם אנשים צעירים שמבשרים להם כאלה בשורות, זה יכל להיות מסוכן. לכן צריך לדעת איך לבשר את זה... ולא בבת אחת...

אם ככה רבותי, יעקב אבינו לא מקבל את הדברים... שנאמר ויפג לבו כי לא האמין להם...

מתי הוא כן האמין?

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם... מה קרה? מה הוא ראה בעגלות?

רש"י כותב פירוש אחד מאוד מפורסם, אבל רבותינו מבעלי התוספות, עונים **תשובה:**

היות ויעקב ראה שהגיעו עגלים ממצרים (חוץ מעגלות)... והעגלים האלה, **אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין ל"ג, א. בכורות כ"ח}:** אין פרה וחזירה יוצאת מאלכסנדריא של מצרים אלא אם כן חותכין האם שלה...

במצרים היו חזירים ופרות מעולות, והיות וזה היה הייצוא המרכזי שיצא ממשם, לא היו המצרים נותנים להם לצאת למקום אחר, אלא אם כן היו מעקרים אותם. מדוע? כדי שלא יוכלו להוליד עוד וולדות, בדוגמא הזאת של המצרים.

כיון שראה יעקב אבינו, שיוסף שלח עגלים... את כל התוצרת הזאת, אמר - זה לא יכל להיות, אלא אם כן פרעה אישר את העניין!

מה פתאום פרעה אישר את זה?!

אלא, זה סימן שיוסף מלך במצרים. (מושב זקנים מבעלי התוספות) **רש"י אומר,** שהפרידה של יעקב אבינו מיוסף, הייתה סביב הסוגיה של עגלה ערופה. והיות ונפרדו בפרשה הזו, רמז רמז לו - אמר לו נפרדנו בפרשת עגלה ערופה!

יסוד הדברים מובאים בכמה וכמה מפרשים:

בעל הטורים (פרשת וישב)... דעת זקנים מבעלי התוספות (מה, כז), כותבים: {לז, יד} וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה. בשעה שיעקב שולח את יוסף לראות בשלום אחיו, הוא מלווה אותו... אומר לו יוסף "אבא, אתה מבוגר, תחזור הביתה".

אמר לו יעקב אל תהיה מצוות לויה קלה בעיניך, דע לך, שעליה נתווספה פרשה בתורה!

פרשת חלל, שלא נודע מי הכהו...

אומרת התורה, שכאשר נמצא חלל באדמה, יצאו הסנהדרין הקרובים אל החלל, ורוחצים את ידיהם על העגלה הערופה בנחל, ואומרים {דברים כא, ז} ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו {ח} כפר לעמך ישראל...
שואלת המשנה {מסכת סוטה מ"ו, ב} - וכי על דעתנו עלתה, שזקני בית דין שופכי דמים הן??
אומרת הגמרא - אלא לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה
אמר יעקב ליוסף - אל תזלזל בנושא הליווי, כי גם הזקנים אם לא היו מלווים, היו מאשימים אותם שרצחו! לכן אני מלווה אותך, כי התורה מלמדת אותנו, עד כמה חשוב ענין הליווי.
אומרים חז"ל - אחד המלווה ואחד המתלווה, שניהם אינם ניוקים כל היום. רבותי, אם אלה הם הדברים, אני רוצה לקרוא מדרש אחד, ואם נזכה, נרחיב גם בו:

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה צד, אות ג} - אמר להם יוסף אם יאמין לכם הרי מוטב, ואם לאו אתם אומרים לו בשעה שפרשתי ממך לא בפרשת עגלה ערופה הייתי עוסק, הדא הוא דכתיב: וירא את העגלות ותחי רוח. {בראשית מה, כח}.
נשאלת השאלה - מדוע יוסף אומר, אם יאמין לכם, אל תאמרו לו עגלה ערופה... ורק אם לא יאמין לכם, אז תגידו לו, על העגלה הערופה? למה צריך להעלים את העגלה ערופה?
רבותי, אני רוצה לשאול שאלת מפתח, בכל הנושא הזה:
יעקב לא מאמין להם... ניקח את השיטה שסוברת שהוא חי... אמר יעקב "לא יכל להיות"
למה לא יכל להיות?
אומר השפתי חכמים - אמר יעקב, שלא יכל להיות, שעבד מולך במצרים. רבותי, למה הוא לא מאמין??? מה אתה חושב, שבאו 11 חברה ומספרים לך בדיחות??

ממשיך המדרש ואומר - תני רבי חיאי מה טיבו של בדאי הזה, אפלו אומר דברים של אמת אין מאמינים אותו.
שואל המתנות כהונה - מה זה??

הם הרי הביאו לו את הכתונת פסים, ואמרו לו {לז, לב}..הכר נא הכתנת בנך הוא אם לא... אז הם שיקרו אותו ועכשיו אתם אומרים שהוא חי? לא מאמין! רבותי... עשרה שיקרו, אבל יש אחד שלו שיקר - בנימין!
אם תגיד שבנימין לא בא, כפי שסובר הריטב"א, וכמו שכתוב הטור, שבנימין לא חזר...
הראיה - {כג} ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים למה עשרה?

כי בנימין נשאר אצל.
כתוב בחז"ל... דיברנו על זה לפני כמה שנים... אם בנימין חזר או לא... אז חלק מהמפרשים אומרים, שהוא לא חזר!
אז אם לא חזר, אז באמת נמצאים עשרה... ולא מאמין...
אבל חלק מהמפרשים סוברים, שהוא כן חזר!
השאלה שנשאלת היא - למה הוא לא מאמין???
למה אני שואל את השאלה הזאת?
א' כל, כי האור-החיים הקדוש שואל את השאלה הזאת.
וב' כל, הספר מנחת עני, לבעל הערוך לנר, שואל שאלה - הרי הגמרא אומרת, שאין אדם משקר, בדבר שניתן לבדוק אותו. אדם משקר בדבר שהוא בטוח שאי-אפשר לגלות אותו.
מה, בעיה גדולה כל-כך, לשלוח שליח... שמונה ימים הוא יגיע למצרים... ושם הוא ישאל - תגידו, המושל במצרים קוראים לו יוסף??
ברגע אחד, אתה יכל לבדוק את זה!
שואל הערוך לנר - נו, אז מה החגיגה???
רבותי, השאלה היא פי כמה יותר קשה...
אומרים לו שהוא חי... "לא מאמין!"
למה אתה לא מאמין??
"מושל במצרים?! לא מאמין!"
רבותי, נחזור בחזרה לפרשת וישב:

ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו ויוספו עוד שנה אתו על חלמתי ועל דבריו: {ט} ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי: {י} ויספר אל אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה: {יא} ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר.
כולם שונאים אותו חוץ מאחד, מי זה?
אבא שלו, שנאמר ואביו שמר את הדבר - כתב את החלומות והכניס לכיס. חוזרים 11 שבטים...אומרים לו - אבא! מה שכתבת בפנקס, אמת! יוסף במצרים מלך, וכולנו התכופנו בפניו.. והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי... רק אתה ובלהה חסרים... בואו! הכל התקיים!
- לא מאמין!
אבל הרי שמרת את הדבר, למה אתה לא מאמין??
רבותי, יעקב אבינו לא מאמין אפילו רגע אחד, שיוסף מת.

אומרת התורה - {לז, לה} ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם... מה זה וימאן להתנחם?
גזרה על המת שישתכח מהלב לאחר י"ב חודש.
אמר יעקב - הילד הזה לא נשכח לי מהלב! פירוש הדבר שהוא חי!
אומרת התורה, בפרשת ששבו שבער {מג, יד}...ושלח לכם את אחיכם אחר...
אומר רש"י - את אחיכם. זה שמעון: אחר. רוח הקודש נזרקה בו. רבותי, נאמר בתורה {מב, א} וירא יעקב כי יש שבר במצרים... שואלים חז"ל - איך אפשר לראות שיש שבר?
אומר רש"י - וירא יעקב כי יש שבר במצרים. ומדיכך ראה, והלא לא ראה אלא שבע, שנאמר {להלן מב ב} הנה שמעתי וגו', ומהו וירא, ראה באספקלריא של קדש שעדין יש לו שבר סבר במצרים. ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפרוש שזה יוסף.

חוזרים בחזרה 11 שבטים ממצרים... ואומרים לו - אבא, יוסף חי! הוא מלך!
כל החלומות התגשמו!
"לא מאמין לכם!"
מה קרה? למה הוא לא מאמין??

השאלה הזאת, כתובה בספרו של ר' אליהו לופיאן (לב אליהו), ששם ראיתי את זה לראשונה...
אומר ר' אליהו לופיאן - אם היו באים האחים ליעקב אבינו, ואומרים לו - תשמע, מצאנו אותו... יש לו חנות במרכז קהיר... היה מאמין... הוא מלך במצרים... היה מאמין... דבר אחד הוא לא האמין - שהוא "חי"...
אומר ר' אליהו לופיאן - אתה צריך להכיר שפת תורה... אתה צריך להכיר שפה של שבטים... אתה צריך להכיר את שפתו של יעקב אבינו...מה הכוונה למילה 'חי'?

אומר ר' אליהו לופיאן - חי, זה לא פירוש הדבר נושם... הגמרא במסכת מכות מסבירה מה פירוש המילה 'חי'.
אומרת הגמרא {מסכת מכות י, א} - א"ר יצחק מאי קרא {דברים ד-מב} ונס אל אחת מן הערים « האל וחי עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנאמר וחי למה מגלים רבו עמו?

כותב הרמב"ם {הלכות רוצח, פרק ז, א} - תלמיד שגלה לערי מקלט מגלין רבו עמו שנאמר וחי עשה לו כדי שיחיה וחיי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין. וכן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו. אדם שרגיל ללמוד תורה מרב פלוני, ויביאו לו רב אלמוני, התורה שילמד היא לא אותה תורה!

אם התורה היא לא אותה תורה, הוא לא חי!
חי, פירוש הדבר שהוא בשלמות רוחנית!
כותב הנציב מוולוז'ין - אדם קונה לאשתו זר פרחים, הביא לה פרחים חיים. כמה זמן הם חיים?
בדיוק יומיים ואח"כ משליכים לפח, למה? אבל הבאתי אותם חיים!
זה חי שלושה ימים, אבל כשניתקת אותו ממקור הצמיחה שלו, הוא כבר מת!

אומרת הגמרא {מסכת עבודה זרה דף ג, ב} - ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו למה נמשלו בני אדם כדגי הים לומר לך מה דגים שבים כיון שעולין ליבשה מיד מתים אף בני אדם כיון שפורשין מדברי תורה ומן המצות מיד מתים דבר אחר מה דגים שבים כיון שקדרה עליהם חמה מתים כך בני אדם כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים.

אמר יעקב אבינו - אם הייתם אומרים לי שהוא נושם... שהוא שר החוץ במצרים... יש לו חנות בקהיר... אני מאמין! אתם אומרים לי שהוא חי???

חי, פירוש הדבר, שהוא דבוק בקב"ה במאה אחוז, שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום!
חיים זה דבקות בקב"ה!
אתם מספרים לי שהוא במצרים, והוא עוד חי?! לא מאמין שיכל להיות דבר כזה!

את זה, הוא גם לא מאמין לבנימין...
"כשהייתי בגיל 63, וקיבלתי את הברכות מאבא, אמרה לי אמא שמעתי שעשו רוצה להרוג אותך... לך לחרון, וישבת שם ימים אחדים..."
כמה זמן זה 'ימים אחדים'?

אומרים חז"ל - 7 שנים.
יעקב אבינו יודע שהוא הולך לחרון, לשבע שנים... בדרך לחרון, הוא נעצר, כדי לבנות את עצמו, איך לחיות אצל לבן!
14 שנה הוא נעצר - על כל שנה בבית לבן, צריך שנתיים הגנה. רבותי, אומר יעקב - שאני יצאתי ללבן, לא הייתי ילד. הייתי בן 77...עד גיל 97 הייתי אצלו. אתם יודעים איך שרדתי??
שרדתי כי הרגשתי שאני לא שייך לפה... הרגשתי כמו בלול של תרנגולות... שאין לי שפה משותפת איתם... וזה היה בגיל 77, בבית לבן! לבן הוא נוכל, והעיר שלו נוכלים!
אתם רוצים לספר לי, ילד בן 17, שיורד למצרים, שהיא ערוות הארץ! שכל

זוהמת העולם נמצאת שם (כפי שמביא האלשיך)... אתם רוצים לספר לי, שהוא עוד נישאר חי ??? זה לא יכל להיות, שיש לו עוד קשר עם הדת! אל תספרו לי שהוא חי! לא יכל להיות!
רבותי, למה הוא ירד למצרים?
כתוב בחז"ל, שאיך שירד יוסף למצרים, קנה אותו פוטיפרה, סריס פרעה שר הטבחים... למה הוא קנה אותו?
מביא האור-החיים הקדוש, שהוא קנה אותו לעבירות רח"ל... ומה העשה הקב"ה?
סירס את פוטיפר.
ילד בן 17, עם כל היצרים... יכל להישאר חי?! על מה אתם מדברים!?!
כותב הרמב"ם (הלכות דעות, פרק ו' הלכה א') – דרך בריתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם. ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר (משלי יג-כ) 'הולך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע'. ואומר שדרר האיש וגו'. וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים. ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמנהגותיה טובים מפני הגיסות או מפני זמננו. או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים בדרך לא טובה כמו החלי ישוב לבדו יחידי כענין שנאמר (איכה ג-כח) 'שב בדד וידם'. ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו ולישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות. ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר (ירמיה ט-א) 'מי יתנני במדבר מלון ארחים'.
אתם מספרים לי שהוא מושל במצרים?! בחור בן 37, שומר תורה ומצוות?! דבוק בתורה... פאות מסולסלות... כובע... לא יכל להיות דבר כזה!!! אז מה קרה?
אומר האור-החיים הקדוש – גם כאשר ראה יעקב אבינו את העגלות, אמר בלבו 'אני לא בטוח שהוא חי'.
מתי הגיע יעקב אבינו למסקנה, שיוסף עמד בכל הניסיונות?
(מו, ל) ויאמר ישראל אל-יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את-פניך כי עודך חי.
אומר האור-החיים הקדוש - כי עודך חי. פירוש הפעם הזאת בראיתך ולא מקודם כשנתבשרת, והטעם אחרי ראותי פניך והכרתי בהם שעודך חי פי' צדיק ממקודם ולא נשתנה דיוקנו מכמות שהיה אלא עודך חי כי הצדיקים קרויים חיים (ברכות יח). וכך.
ישנם הרבה אנשים שחיצונית נראים כמו צדיקים גדולים, אדם יראה לעיניו וה' יראה ללב, מה שנעשה בפנים רק הקב"ה יכל לדעת, צדיקים מתבוננים בפני בני אדם, ויודעים מה יש בליבם.
אתם מספרים שיוסף חי? אני עדיין לא מאמין, עכשיו שאני רואה אותך בעיניים שלי, אמר יעקב, עכשיו אני יודע שאתה חי!
רבותי, אם אלה הדברים, נוכל בע"ה להעמיק שלב נוסף:
בפרשת מקץ, אומרת התורה:
{ג} וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר מצרים.. ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה: {ז} וירא יוסף את אחיו ויכרם ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות ויאמר אלהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר אכל: {ט} ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם ויאמר אלהם מורגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם... {כא} ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמם אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת... ויען ראובן אתם לאמר הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש אומרים אחים - נכון דנו אותו למיתה, בכל זאת הוא התחנן... היינו צריכים לרחם עליו ...
נשאלת השאלה - הרי ראובן רואה את האחים שלו שפופים, מדוכאים... מה יש לך להוכיח אותם עכשיו?! זה יעזור במשהו?!
בא האור-החיים הקדוש, ואומר דבר נורא - התנהל ויכוח בין יהודה לראובן, אנחנו פסקנו את דינו כדין רודף, ודינו למיתה!
אמר ראובן - קחו אותו, ושימו אותו בבור.
שואל האור-החיים הקדוש - מזה שימו אותו בבור?! הרי הבור מלא עקרבים ונחשים!
אמנם הם לא ראו את עמקו, אבל מסתמא תארו לעצמם, שאין שם חיות 'חברותיות' (אומרת הגמרא אחד שנופל לבור של נחשים מעידים עליו שהוא מת).
אמר ראובן ליהודה – בסדר, שים אותו בפנים הבור, שימות.... אבל שלא תעזי לשלוח אותו למצרים!
אמר לו יהודה - בשום פנים ואופן, אנחנו לא נשפוך דם נקי מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו – מה פתאום! נמכור אותו לישמעאלים.
מה הייתה נקודת הוויכוח, בין יהודה לראובן?
ראובן אמר - נזרוק אותו לבור!
אה.. יכל להיות שיש נחש?

אומרת הגמרא {מסכת ברכות ג, א} - אין ערוד ממות אלא החטא ממת - אם יש בו עוון, אמר ראובן, יהרגו אותו הנחשים, ואם אין בו עוון, הם לא יגעו בו.
אמר ראובן ליהודה - אבל דע לך! שאם אתה שולח אותו למצרים, הוא לא ימות גופנית, הוא ימות רוחנית!
והתורה הקדושה אמרה - מוטב ימות זכאי ולא ימות חייב!
אתה שולח אותו למקום זוהמה, לערות הארץ... לשם אתה שולח אותו?! הוא יחיה פיזית אבל ימות רוחנית.
אמר לו ראובן - גדול המחטאיו יותר מן ההורג!
אמר לו יהודה - נשלח אותו למצרים, ולא נשפוך דם!
אומר האזנים לתורה, בשם הגאון מוילנה - אמר יהודה, אם אנחנו הורגים אותו אין לנו יותר מה להתפלל לקב"ה.
מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו... ר"ת - בוקר - צהרים - ערב. אומר הנביא ישעיהו {א, טו} גם כי תרבו תפלה אינני שמע ידיכם דמים מלאו - אם יש לכם דם על הידיים, הקב"ה לא שומע תפילה.
אמר יהודה - אם אנחנו נהרוג אותו, אין לנו כפרה, בקר צהרים וערב, הקב"ה לא ישמע את תפילתנו.
שואל האור-החיים הקדוש - מי צודק?
ראובן אמר, נהרוג אותו פיזית ולא רוחנית.
יהודה אמר, נשלח אותו למצרים, ושם יתמודד. הכל תלוי במזל, ואפילו ספר תורה שבהיכל, זה לא קשור אלינו... שיתמודד!
מי צודק בוויכוח?
אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין ו, ב} - ובוצע ברך נאץ ה' רבי מאיר אומר לא נאמר בוצע אלא כנגד יהודה שנאמר {בראשית לז-כז} ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכל המברך את יהודה הרי זה מנאץ ועל זה נאמר ובוצע ברך נאץ ה'.
איזה דרך צודקת... של יהודה או של ראובן??
אומרת הגמרא, שמי שמברך את יהודה, על עצתו למכור את יוסף למצרים, כאילו מנאץ את הקב"ה...
אהה, אבל זה הצליח! יוסף חזר בשלום ממצרים... הוא חי?!
אבל הוויכוח הזה, שהתנהל בין יהודה לראובן, זה בדיוק מה שנעשה, כאשר האחים מגיעים ליעקב אבינו, ואומרים לו- "יוסף חי!"
"אני לא מאמין"
אמר ראובן - לשלוח ילד כזה למצרים, בגיל 17... אין סיכוי שהוא יחיה!
אלו הדברים, שמכארים רבותינו, סביב הוויכוח הזה...
אומר הכתב סופר - שבאו האחים ואמרו ליעקב אבינו, דע לך שיוסף חי ולא רק זה, אלא הוא מושל בכל ארץ מצרים! כלומר, הוא מושל בכל הניסיונות של ארץ מצרים!
איזהו גבור הכובש את יצרו, מאיפה לומדים את זה?
שנאמר **ומשל ברוחו מלכד עיר**.
אומר יעקב אבינו - לא רק חי, אלא עומד בכל הניסיונות?! זה דבר שאני לא יכל לקבל... מה קרה?
וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם ממה הוא התרגש?
הוא נזכר שיוסף נפרד ממנו, בפרשת עגלה ערופה.. אהה, הוא זוכר מה למדנו לפני עשרים שנה... סימן שהוא חי!!!
יוסף שלח לו עגלות, לומר לו - אבא, אם אתה שואל איך עמדתי בכל הניסיונות... זה רק בזכות דבר אחד - זה שהחזקתי בתורה! זה נתן לי את הכוחות, לעמוד בכל הניסיונות.
אם ככה, אומרים רבותינו, זה מה שאמר להם יוסף הצדיק - {יג} והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים...
מה מעניין את יעקב, שלבן שלו יש כבוד במצרים?!
אומר הגאון מוילנה - במקום שכתוב כבוד חסר, זה כבוד לכסף. כמו שכתוב אצל אחי רבקה {בראשית לא, א} וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה.. והיכן שכתוב כבוד מלא, זה כבוד חכמים ינחלו.
אמר להם יוסף - תספרו לאבא את כבודי, שיש לי כבוד לתורה, אני דבוק בתורה! ומי שדבוק בתורה זוכה לעבור את כל הניסיונות.
רבותי, בואו ננסה להבין, מה יש בפרשת העגלות:
לפני שניכנס לעומק הדברים, אני יאמר רעיון נפלא, שכל המפרשים כאן מביאים... ראיתי את זה בספר של הרב פינקוס, ראיתי את זה בטללי אורות... כולם מביאים את אותו רעיון, והרעיון הוא נפלא, לאור סיפור שקרה, בזמנו של הגאון מוילנה...
בימי הגאון מוילנה, היו זוג שהתחננו, וחיו כמה שבועות... לפתע בוקר אחד, נעלם הבעל - אבדו עקבותיו... הוצע פרס כספי... תלו מודעות... שום דבר.. איננו.. השאיר אישה עגונה...
חלפו חמש שנים... מגיע אדם... דופק בדלת... אומר ש-ל-ו-ם!!!
אף אחד לא מזהה אותו... מי אתה???

אני החתן שלכם!

איך יכל להיות?! היית יושן שמן... אזנים בחוץ... הזקן היה יותר ארוך.... זה לא אתה...

זה אני, מה קרה לכם??

התחילו ויזכרו במשפחה... זה הוא... זה לא הוא...

אמר הבעל לאשתו, בואי לחדר, ואספר לך מה קרה... ואני יזכיר לך שזה אני!

דוד שלמה נתן 1200 לחתונה... סבתא שלך 250... את לא זוכרת הלכנו והוצאנו מהכספומט 400 שקל?!... אבא שלך מחביא את הכסף מתחת לפומפייה למטה... סיפר לה את הכל, לפרטי פרטים... יודע את כל הסיפורים!

אומרת לו אשתו - תשמע, אתה באמת יודע את כל הסיפורים... אבל זה לא אתה... זה אתה?! ... זה לא אתה!!!

מה עושים?

הלכו לגאון מוילנה...

הגיעו לגאון מוילנה... אמר הגאון "תחכו כמה ימים.. ואתה תבוא אלי בשבת לבית הכנסת..."

הגיעו בשבת לבית הכנסת, אמר להם הגאון - "תכנסו כולכם, ואל תגידו לו שום דבר... תגידו לו רק, שישב במקום הקבוע שלו"... וכך עשו...

"משה, שב במקום, אני הולך להביא סידורים..."

איזה מקום?

"במקום שישבת אז בחתונה, הפתק עם השם שלך עוד שם... אתה יכל לשבת"

משה נשאר לעמוד במקום... לא זז...

באו לגאון וסיפרו לו... אמר הגאון - תשלחו אותו מכאן... זה לא הוא! חקרו וחקרו, וגילו שבאמת זה לא הבעל, אלא הוא פגש את הבעל באחת הדרכים והוא סיפר לו הכל... אמר לו השארתי אישה עגונה לפני חמש שנים... במקום פלוני... וככה וככה הדברים, תרשום הכל ותתחזה שאתה זה אני.

אומר הגאון - הכל הוא יכל לתת... אבל במחשבת טומאה, לא תעלה מחשבת קדושה ורעיון של קדושה.

אומרים תלמידי הגאון - {מה, כזו} וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם - אמר יעקב, אם יוסף היה שקוע בטומאה... הוא לא היה זוכר את המסכת, שלמדנו בפעם האחרונה... אם הוא זוכר אותה, סימן שהוא חי!

אנחנו רוצים לעמוד על נקודה נוספת:

בספר תורה שלמה, הוא מביא תנחומא מכתב יד - וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם. מהו וירא? וכי קטנות היו שאינן נראות? והלא גדולות היו!

אלא, כל אותם ימים שנפרד יוסף מאביו, היה יעקב מצטער ואומר מה.. הלא אין התורה פלסתר, כל כולה אמת. ולמדנו אחד המלווה ואחד המתלווה, אינם ניזוקים כל היום כולו, אם ככה ואף המתלווה אינו ניזוק, לפי שאין אדם ניפטר מחברו, אלא מתוך הלכה, וכשנפטרתי ממנו היינו עסוקים בפרשת 'עגלה ערופה'!

אז גם נפטרנו בדבר הלכה, גם ליוויתי אותו, גם הוא התלווה... אז איך יכל להיות שקרה לו נזק?!

אז כל הזמן, היה יעקב טרוד בסוגיה הזאת... לא יכל להיות שזה קרה! שלח לו יוסף ואמר לו, לא נענשתי... כי למחיה שלחני אלהים... וזהו שנאמר... וירא את העגלות - נתישבה דעתו בדבר הלכה וזהו שנאמר... ותחי רוח יעקב אביהם.

יעקב היה טרוד כי נפרד מיוסף בדבר הלכה, ליווה אותו כהלכה, והוא התלווה כהלכה... וחז"ל אומרים, שזה שמלווים אותו, לא קורה ל כלום, אז איך יכל להיות שקרה משהו ליוסף?!

אומר המהר"ל (גור אריה, מובא בדעת זקנים לבעלי התוספות) - שיעקב ליווה אותו והם עסקו בפרשת 'עגלה ערופה', אז איך יכל להיות שקרה לו כזה מעשה? הרי מי שמלווה או מי שמתלווה אינו ניזוק?!

לפני שנכנס לישב את הענין, אני יביא רק עוד פירוש אחד, שמופיע בפרדס יוסף, ומשם בע"ה, נעבור לישב האחרון:

הפרדס יוסף, מביא את המשנה {מסכת סוטה מה, ב}:

במאי קמפלגי אילימא לענין מדידה קמפלגי הא מדקתני סיפא מאין היו מודדין מכלל דרישא לא במדידה עסקינן אמר ר' יצחק במת מצוה קנה מקומו קמפלגי הכי קאמר לקוברו קנה מקומו והיכא דנמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר מוליכין הראש אצל הגוף דברי ר' אליעזר ר' עקיבא אומר הגוף אצל הראש במאי קמפלגי מר סבר גופיה בדוכתיה נפיל רישא דנאדי ונפיל ומר סבר רישא היכא דנפיל נפיל גופא הוא דרהיט אזיל: מאין היו מודדין: במאי קמפלגי מר סבר עיקר חיותא באפיה ומר סבר עיקר חיותא ביטבוריה לימא כי הני תנאי מהיכן הולד נוצר מראשו וכן הוא אומר {תהילים עא-1} ממעי אמי אתה גוזי ואומר {ירמיה ז-כט} גזי נורך והשליכי וגו' אבא שאול אומר מטיבורו ומשלח שרשו אילך ואילך אפילו תימא אבא שאול ע"כ לא קאמר אבא שאול אלא לענין יצירה דכי מיתצר ולד ממציעתיה מיתצר

אבל לענין חיותא דכולי עלמא באפיה הוא דכתיב {בראשית ז-כב} כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וגו': רבי אליעזר בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו: מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב דכתיב {יחזקאל כא-לד} לתת אותך אל צוארי חללי רשעים.

שואלת הגמרא, שנמצא חלל באדמה ולא יודעים מי הכהו, מהיכן מודדים? אחד אומר מודדים מהאף ואחד אומר מודדים מהטבור מאי נ"מ ביניהם? אם בודקים ממקום חיותו של אדם - האף, או ממקום תחילת בריאתו של אדם - הטבור.

עוד שואלת הגמרא מה קורה כאשר הגוף נמצא במקום אחד והראש במקום אחר?

האם אנחנו אומרים, שהראש נפל במקום והגוף המשיך ללכת, או שהגוף נופל והראש מתגלגל?

מביאה הגמרא מחלוקת:

ר' אליעזר אומר כאשר נמצא ראש וגוף, מוליכים את הראש אצל הגוף... ר' עקיבא אומר - לא, מוליכים את הגוף אצל הראש.

אומר הפרדס יוסף - שלח לו יוסף "אבא, אתה הראש ואני הגוף"... אם אתה הראש ואני הגוף, אני שולח לך את העגלות, כי שיטת ר' אליעזר... שמוליכים את הראש אצל הגוף. אז אתה תרד למצרים.

הסימן של העגלות היה - אתה הראש, אז תרד למצרים, כי אתה הראש... ותלך אחר הגוף.

כך אומר הפרדס יוסף.

תירוץ נוסף - מופיע בבעל הערוך לנר... אותם דברים נמצאים גם, בים התלמוד {מסכת בבא-קמא פתיחה}, שניהם אומרים את אותו יסוד, באופן נפלא ביותר. ננסה להבין, מה מונח כאן:

כאשר יעקב אבינו רואה את יוסף, הוא אומר לו {בראשית מו, ל} אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך עכשיו, אני יכל למות...

אומר רש"י - אמותה הפעם. פשוטו כתרוממו. ומדרשו, סבור הייתי למות שתי מיתות. בעולם הזה ולעולם הבא, שנסתלקה ממני שכינה, והייתי אומר שיתבעני הקב"ה מיתתך, עכשיו שעודך חי, לא אמות אלא פעם אחת.

שואל ים התלמוד - למה הוא היה בטוח שהקב"ה יעניש אותו? מה הוא עשה לא בסדר?

אותה שאלה, שואל גם בעל הערוך לנר...

שואל השל"ה הקדוש - איך לא הבין יעקב אבינו, שיוסף חי?

הרי הוא רואה שהוא לא מקבל ניחומים, וגזרה על המת שישתכח מהלב לאחר י"ב חודש, והוא רואה שהמת לא משתכח... מזה לבד אפשר להבין שיוסף חי.

אומר ים התלמוד, ואותו דבר כותב בעל הערוך לנר, בספרו מנחת עני - ישנה שאלה בצמח צדק {סימן 1} - מה קורה לבן-אדם, ששולח את חברו לשליחות ונהרג בדרך, האם חייב המשלח כפרה על מה שהוא עשה או לא?

פוסק הצמח צדק - חייב המשלח כפרה.

אומר יעקב אבינו - אם אני שלחתי את יוסף, והוא מת {בראשית לו, לג}.. טרף טרף יוסף.. הקב"ה יתבע אותי על מה שעשיתי! למה?

הרי ליווית אותו, נפרדתם מתוך דבר הלכה... אבל ההלכה היא, שאם אדם יצא לדרך, והוא מת בדרך בגללך, אתה צריך כפרה! מאיפה לומדים את זה?

אומר המהר"י וייל (ר' יעקב בן יהודה וייל) - דע לך, בנושא של מוות של אדם, התורה תובעת מאדם דברים שהיא לא תובעת בדברים אחרים.

ידוע לכולם, שיהונתן בא לדוד המלך ואמר לדוד - דע, אבא שלי שאול רוצה להרוג אותך... תברח!!!

יום רביעי בשבוע, תופס את עצמו דוד ובורח... מוצא את עצמו בתוך שדה... מסתתר...

רביעי... חמישי... שישי... דוד בלי אוכל...

בשבת, הוא יוצא מהמחבוא ומגיע לנוב עיר הכהנים. הוא מבקש מאחימלך - תן לי לאכל...

אומר לו אחימלך, הכהן הגדול בנוב - אין לי מה לתת לך לאכל... הדבר היחיד שיש כאן, זה לחם הפנים שאני מחליף אותו עכשיו על השולחן...

אתה יכל לקחת את לחם הפנים של שבוע שעבר...

שואלת הגמרא - איך היה מותר לו לאכל את לחם הפנים?

אומרת הגמרא - בגלל שהוא היה בבולמוס (רעב גדול).

לקח דוד המלך את לחם הפנים, ואכל... לפני שיצא לדרך חזרה, ביקש מאחימלך את החרב שבו הרג את גולית... ונתן לו.

אומרת הגמרא - באותה שעה, היה שם דואג האדומי, שהיה ראש

הסנהדרין... הלך ואמר לשאול דע לך, שדוד היה בנוב בשבת ואחימלך נתן לו לאכול מלחם הפנים... ונתן לו את החרב.

אמר לו שאול - לך והרוג את כל תושבי נוב... 85 כהנים... אחימלך כהן גדול... הם ומשפחותיהם נהרגו.

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין קד, א} - {מלכים א יג-כ} ויהי הם יושבים אל השלחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו ושגגתה עולה דודן דאמר רב יהודה אמר רב אלמלי הלווהו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ולא נטרד דואג האדמי ולא נהרג שאול ושלושת בניו.

אם יהונתן היה אומר לדוד המלך – אבא רוצה להרוג אותך... קח שתי סנדוויצ'ים ותברך! ... נוב לא היתה נהרגת... דואג לא היה נטרד... ושאלו ושלוש בניו, לא היו בהרגים...

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין צה, א} - א"ל הקב"ה לדוד עד מתי יהיה עון זה טמון בידך על ידך נהרגה נוב עיר הכהנים ועל ידך נטרד דואג האדומי ועל ידך נהרגו שאול ושלשת בניו. מה בסכ"ה עשה דוד!?

התחבא שלושה ימים... נתקף ברעב, הוא בורח כי הוא פוחד... אוכל לחם הפנים כי הוא בבולמוס...

אומר לו הקב"ה עד מתי יהיה עון זה טמון בידך?!! רצונך יכלו זרעך או תמסר ביד אויב?

רואים מכאן, אומר מהר"י וייל, שאדם ששולח שליחות עם מישוהו, ונגרם מזה תוצאה של מוות... צריך על זה כפרה, גם אם הוא לא עשה שום דבר. תראה מה קרה לדוד המלך, בגלל שיהונתן לא נתן לו סנדוויצ'ים! מאשימים אותם בהריגת נוב, עיר הכהנים...

אומר המהר"י וייל – אדם ששולח בידיים מישוהו, והוא נפגע בדרך, ודאי שצריך כפרה!

אומרים חז"ל במדרש {בראשית רבה פרשה פ"ד, אות יג} - אמר רבי חמא בר חנינא הדברים הללו היה יעקב אבינו נזכר ומעיו מתחנכין, יודע היית שאחריך שונאים אותך והיית אומר לי הנני אם ככה, אמר יעקב אבינו – מזה שאני לא מקבל תנחומים על יוסף, זו לא ראייה... למה?

גזירה על המת, שישתכח מן הלב, זה מתי שהוא מת... אהה, כאן אני ממאן לקבל תנחומים!?

סימן שהוא חי...? זה לא סימן... יכל להיות שהוא מת, אבל הקב"ה מזכיר לי כל הזמן, מבחינת וחטאתי נגדי תמיד – אתה יעקב, בגללך מת יוסף, אתה חייב כפרה על מה ששלחת אותו!

אדם ששלח את חברו, צריך כפרה על המעשה... ועל המעשה הזה, "הקב"ה מזכיר לי כל הזמן את יוסף".

אומר יעקב אבינו – סבור הייתי, שאמות פעמיים... גם בעולם הזה וגם בעולם הבא. למה?

אומר בעל הערוך לנר {מנחת עני} דבר נפלא ביותר - דע לך, אני חשדתי בשתי דברים - אולי יוסף {בראשית לז, לג} חיה רעה אכלתה... או אולי טרף טרף יוסף.

אומר בעל הערוך לנר - אני לא מבין, תגיד חיה אכלתה וניטרף יוסף... מה זה חיה רעה אכלתה טרף טרף יוסף!?

אמר לו יעקב ליוסף - אני לא ידעתי מה קרה לך... יכל להיות שדברי ראובן נכונים ואתה מת - זה טרפה אחת... חיה אכלה אותך.

אבל יש אפשרות יותר חמורה - שמא ח"ו רעה לקחה אותך, אולי הלכת בצד של הסיטרא אחרא, זה יותר קשה מהמוות!!!

אמר יעקב אבינו - גם אם לא קרה לך כלום, מבחינה גופנית, אבל אם קרה לך משהו מבחינה רוחנית, על זה הקב"ה יתבע אותי!

לכן, אמר יעקב - עכשיו שאני רואה אותך, שעודך חי, יודע אני שלא קרה לך כלום... לא מבחינה גופנית ולא מבחינה רוחנית, יודע אני שלא אמות מיתה בעולם הבא, אלא רק מיתה אחת, בעולם הזה.

אם ככה נוכל להבין מהי פרשת עגלה ערופה:

מפרשת עגלה ערופה למדנו, שלא צריכים לעשות כלום, כדי להתחייב שהרגת מישוהו...

אומרת הגמרא, אם לא נתת לו אוכל והוא יצא לדרך בלי אוכל, אז אתה הרגת אותו!

אתה לא צריך לעשות מעשה בידיים בשביל לרצוח!

עצם זה שלא נתת לו מזונות, עצם זה שלא ליווית אותו, זה עצמו מחייב אותך!

אם ככה יוצא, שפרשת עגלה ערופה, זה היה הפחד של יעקב אבינו!

בדרך הדרוש

אם אתה רואה שהקב"ה תובע את הזקנים, לא על מעשה שהם עשו, אלא על מעשה שהם לא עשו!

אמר יעקב אבינו - מי יודע, אם בשמים לא יתבעו אותי על זה, מי יודע מה יהיה בעולם הבא!

אם אלה הדברים, אולי לזה מתכוון המדרש - אמר להם יוסף הצדיק, אל תזכירו לו פרשת עגלה ערופה... אם תזכירו לו את זה כל הזמן... הוא כל הזמן 'יאכל את עצמו', על זה שהוא שלח אותי, ומי יודע מה קרה לי... תגידו לו שאני חי, ואם הוא לא יאמין לכם, תזכירו לו את פרשת עגלה ערופה! כי פרשת עגלה ערופה, עלולה להזכיר לו את החובה שמעיו כל הזמן מתהפכים, למה מתהפכים? על זה שהוא שלח אותי ומי יודע מה קרה לי... לכן פרשת עגלה ערופה, באה להגיד ליעקב - נכון, ליווית אותו, עשית מה שצריך...

אומר יעקב אבינו - היתכן התורה פלסתר?! שהתורה תכתוב דבר לא אמיתי!?

הרי מי ששלח אותו ומי שנשלח, לא קורה לו כלום!

שולח לו יוסף בחזרה - אבא, אין לך מה לדאוג... לא קרה לי שום דבר. לא בגוף ולא בנפש, אני חי... אני דבוק בקב"ה וקיימתי ואתם הדבקים בה' חיים כולכם. לא פגעה בי לא חיה ולא רעה, לא טרף ולא טרף... בשניהם עמדתי, בשניהם יצאתי בשלום.

זוהי פרשת ויגש...

אם ככה רבותי, רק נסכם בנקודה אחת:

פתחנו בעשרה בטבת, ואני רוצה לסיים בעשרה בטבת.

החתם סופר כותב בספרו, דבר חידוש...

הוא שואל שאלה לפי שיטת האבודרהם, שאומר, שכאשר חל תשעה באב בשבת הוא נדחה ליום ראשון... כאשר חל י"ז בתמוז בשבת, הוא נדחה ליום ראשון... כאשר צום גדליה חל בשבת, הוא נדחה ליום ראשון... תענית אסתר, מוקדם ליום חמישי...

אבל עשרה בטבת, אם חל בשבת, מתענים בשבת! למה?

הוא מרחיב מאוד בדבר... לא מצאתי אף אחד, שמרחיב על ענין עשרה בטבת, כמו החתם סופר... עשרות דפים!

הוא כותב דבר נורא - אנו מתענים בשבת אם אדם חולם חלום רע בשבת. למה?

תענית על דבר שכבר היה, לא מתענים בשבת - נחרב כבר בית המקדש, זה לא דוחה שבת... אבל תענית על דבר שעתידי להיות, דוחה שבת!

חלמת חלום רע, זה דוחה שבת, כי זה עתידי להיות... מי יודע מה עתיד להיות.

אומר החתם סופר - בכל שנה בעשרה בטבת, יושב הקב"ה עם פמליה שלו, ודן האם השנה יבנה בית המקדש או לא.

על תענית שקובעת, מה הולך להיות בשנה הקרובה, אומר האבודרהם - על זה מתענים גם בשבת!

ביום ראשון, הקב"ה יושב עם פמליה שלו ודן, האם יבנה בית המקדש או לא. כל אחד יודע, מה כוח התפילה שניתן לנו. כולנו יודעים מה זה בית המקדש... הוא הצוואר שלנו, הוא בית חיינו!

אנחנו כולנו מסתובבים... נראה לנו שאנחנו חיים... חיים פירוש הדבר, שדבקים בקב"ה.

כל הצום הזה, הוא בסכ"ה 12-14 שעות... אז ודאי, שכל אחד יושב עם עצמו בתפילה, ולא יגיד "הרמב"ם התפלל ולא בא... הבעל שם-טוב התפלל ולא בא... התנאים התפללו ולא בא...". אין דבר כזה! תסתכלו במסילת ישרים... אדם צריך לדעת, שככל שחולף יותר זמן, מתאספים יותר תפילות, יותר בקשות... שיגייע הרגע שיתמלא השק, אז הקב"ה יענה לבקשה!

נזעק לקב"ה, וישמע ה' את קולנו ויהי רצון שבשנוע הבא, ניפגש כולנו בבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן ואמן!!!

(ברוך שאמר)

אדם כמה ימי חייו יכול ללמוד שליש משנותיו מקרא שליש משנותיו משנה ושלש משנותיו גמרא. נמצא לפי זה יעקב כשראה שאין יוסף אתו וסבור שדואג כות נמצא נתבטל הבטחה אחת והיה ירא לנפשו שמא נתבטל הבטחה השניה גם כן ולא ידע כמה ימי חייו ולא היה יכול לצוות את בניו שלא יתעסקו בדבר הלכה כי מוכרחים המה ללמוד בכל יום הלכה כנ"ל, אמנם יוסף היה ידע בעצמו שהוא חי ולא נתבטל הבטחה שניה וידע שיש לו ליעקב לחיות כמה שנים וממילא לא נתבטל הבטחה ראשונה גם כן ובוודאי לא ימות אחד מבניו בחייו ויוכלו ללמוד הלכה כשיבאו לביתם ודו"ק:

אל תרגו בדרך (מה, כד) ויש לתרץ על פי מה דאיתא גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם שהרי יעקב נענש על הכ"ב שנים שהיה בבית לבן וכיו ועל ה"ד שנים שהיה בבית עבר שלמד תורה לא נענש. והנה

(הנוכת התורה)